

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

Форма навчання: денна
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему «Інноваційна політика країн: аналіз та ключові тренди розвитку»
(назва теми)

здобувача Мартинюка Антона Ігоровича
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Загарій Віта Клавдіївна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Ярослава Михайлівна

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

**ПРОГРАМА
ПРОФЕСІЙНА**

ОСВІТНЬО-

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи (гарант) Завідувач кафедри міжнародної
освітньо-професійної програми економіки
«Міжнародна економіка»

(підпис) Столярчук Я.М.
(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2023 р.

(підпис) Столярчук Я.М.
(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Мартинюку Антону Ігоровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

денної форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи
на тему: «Інноваційна політика країн: аналіз та ключові тренди розвитку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від « 7 » 12 2022 р. № 536

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

законодавчих та нормативних документах, статистичних даних НБУ та міжнародних організацій, соціально монографічних й періодичних джерелах, інтернет ресурсах тощо.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи інноваційної політики країн
Розділ 2	Тенденції та пріоритетні напрями інноваційної політики країн в контексті процесів Євроінтеграції
Об'єкт дослідження:	інноваційна політика країн та її ключові тренди.
Предмет дослідження:	механізми реалізації інноваційної політики країн
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	аналіз тенденцій інноваційної політики країн світу і України, її ключових трендів та обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку в контексті процесів євроінтеграції.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

1. Розкрити сутність інноваційної політики країни, її методів та напрямів реалізації.
2. Окреслити тенденції розвитку інноваційної політики країн ЄС.

У розділі 2

1. Проаналізувати показники інноваційної політики країн світу та України.
2. Виділити ключові тренди інноваційної політики країн.
3. Обґрунтувати пріоритетні напрями інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції.

Завдання підготував науковий керівник _____ (підпис) « 8 » 12 _____ 2023 р.	 _____ (ініціали, прізвище)
Завдання одержав здобувач _____ (підпис) « 8 » 12 _____ 2023 р.	 _____ (ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 69 сторінок, 10 таблиць, 8 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань, додатки.

«Інноваційна політика країн: аналіз та ключові тренди розвитку» (назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єкт дослідження – інноваційна політика країн та її ключові тренди.

Предмет дослідження – механізми реалізації інноваційної політики країн.

Мета роботи – аналіз тенденцій інноваційної політики країн світу і України, її ключових трендів та обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку в контексті процесів євроінтеграції.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити сутність інноваційної політики країни, її методів та напрямів реалізації;
- окреслити тенденції розвитку інноваційної політики країн ЄС;
- проаналізувати показники інноваційної політики країн світу та України;
- виділити ключові тренди інноваційної політики країн;
- обґрунтувати пріоритетні напрями інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані та обґрунтовані у кваліфікаційній роботі наукові положення можуть бути використані для формування стратегій розвитку інноваційної політики України. Зокрема, надані рекомендації можуть бути застосовані при розробці інноваційної стратегії країни у післявоєнний період.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: інноваційна політика, інновації, тенденції, ключові тренди розвитку, країни Європейського Союзу

Відгук
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту освітньо-
професійної програми «Міжнародна економіка»

Мартинюка Антона Ігоровича

на тему **«Інноваційна політика країн: аналіз та ключові тренди розвитку»**

1. Актуальність теми: Сучасний розвиток національних економічних систем держав-лідерів останніми роками тісно пов'язаний з лідерством у дослідженнях і розробках, появою нових знань, розвитком високотехнологічного виробництва і створенням масових інноваційних продуктів. Питання формування і реалізації національних інноваційних стратегій конкурентного розвитку на світовому ринку широко обговорюється в наукових колах. Саме тому аналіз інноваційної політики країн та їх ключових трендів є актуальною темою.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: В роботі досліджено сутність інноваційної політики країни, її методів та напрямів реалізації; окреслено тенденції розвитку інноваційної політики країн ЄС; проаналізовано показники інноваційної політики країн світу та України; виділено ключові тренди інноваційної політики країн; обґрунтовано пріоритетні напрями інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції.

3. Наявність самостійних розробок автора: У роботі, на основі проведеного аналізу інноваційної політики розвитку країн та України, запропоновані пріоритетні напрями інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані у кваліфікаційній роботі наукові положення можуть бути використані для формування стратегій розвитку інноваційної політики України. Зокрема, надані рекомендації можуть бути застосовані при розробці інноваційної стратегії країни у післявоєнний період.

5. Наявність недоліків: По тексту роботи зустрічаються окремі редакційні огріхи.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає всім поставленим вимогам, може бути допущена до захисту перед екзаменаційною комісією і заслуговує на оцінку 44 бали.

Науковий керівник: доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцент
Загарій В.К.

“21” травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ...	5
1.1. Сутність інноваційної політики країни.....	5
1.2. Методи та напрямки інноваційної політики країни	9
1.3. Тенденції розвитку інноваційної політики країн ЄС	15
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	22
2.1. Аналіз показників інноваційної політики країн світу та України	222
2.2. Ключові тренди розвитку інноваційної політики країн.....	32
2.3. Обґрунтування пріоритетних напрямів інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції	42
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлюється посиленням інтеграційних процесів в Україні, пов'язаних із курсом на вступ до ЄС. Виходячи з перспектив реалізації обраного курсу, шлях технологічного розвитку України буде тісно пов'язаний з моделлю Європейського Співтовариства, яка припускає не просто тісне співробітництво в сфері науки і техніки, а й інтегрування економік європейських країн.

Крім того, саме інновації стали основною темою в Давосі на щорічній асамблеї політичних і бізнес-лідерів Всесвітнього економічного форуму у 2020 році. Важливими аспектами аналізування інноваційної діяльності є здатність країн впроваджувати інновації в умовах мінливих часів. Інноваційний рівень держави вказує на її потенціал економіки та здатність країни реагувати на світові тенденції, технологічні прориви та глобальні ризики. Саме шлях інноваційного розвитку може стати проривним для країн світу та України і забезпечить їм гарантовані інвестиції у майбутнє. Тому тема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми ключових трендів інноваційної політики країн носить міждисциплінарний характер. Ця тематика знаходиться в полі зору таких дисциплін, як політологія, економіка, юриспруденція, соціологія тощо. Це багато в чому визначає різноманітність підходів до вивчення теорії та практики інновацій та інноваційного розвитку провідних країн світу. Зокрема, серед вітчизняних науковців відзначимо наукові розвідки М. Барна, С. Войтко, Ж. Дерій, О. Згуровського, О. Корогодової, І. Підоричева та ін. Серед іноземних дослідників варто виокремити таких: Едвард Гілмор, Ульф Андерссон, Нушан Мемар, Майкл Шум, Бруно Каселла та ін. Проте дослідження інноваційної політики України в контексті процесів євроінтеграції потребує подальших досліджень.

Мета роботи – аналіз тенденцій інноваційної політики країн світу і України, її ключових трендів та обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку в контексті процесів євроінтеграції.

Відповідно до мети, **завдання роботи** наступні:

1. Розкрити сутність інноваційної політики країни, її методів та напрямів реалізації.
2. Виділити ключові тенденції розвитку інноваційної політики країн ЄС.
3. Проаналізувати показники інноваційної політики країн світу та України.
4. Обґрунтувати пріоритетні напрями інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції.

Об’єкт дослідження – інноваційна політика країн та її ключові тренди.

Предмет дослідження – механізми реалізації інноваційної політики країн.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи дослідження, а саме: діалектичний метод пізнання; логічний та формально-логічний методи; метод порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу; графічного аналізу.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Сформульовані та обґрунтовані у кваліфікаційній роботі наукові положення можуть бути використані для формування стратегій розвитку інноваційної політики України. Зокрема, надані рекомендації можуть бути застосовані при розробці інноваційної стратегії країни у післявоєнний період.

Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти, наукові статті фахового спрямування з періодичних видань, актуальна інформація з мережі Інтернет, дані з офіційних сайтів органів державного управління.

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та додатку.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН

1.1. Сутність інноваційної політики країни

Інноваційна політика держави – це набір стратегічних дій та заходів, спрямованих на створення сприятливого середовища для стимулювання інноваційних процесів в економіці країни. Інноваційна політика держави є важливим інструментом розвитку економіки та забезпечення конкурентоздатності країни в глобальному світі. Така політика охоплює [1]:

- розробку та впровадження програм технологічного розвитку та інноваційних стартапів;
- створення сприятливих умов для інноваційної діяльності в наукових установах, університетах та дослідницьких центрах;
- надання підтримки інноваційним підприємствам, включаючи фінансову, менторську, правову та іншу допомогу;
- розвиток інфраструктури для комерціалізації технологій та їх перенесення на ринок;
- розвиток системи інтелектуальної власності та захисту прав на результати науково-технічної діяльності тощо.

Необхідність упровадження інноваційної політики держави обумовлено суспільними змінами, які ми проживаємо в постінформаційну епоху. Постінформаційне суспільство (англ. post-information society) – це концепція, що виникла внаслідок швидкого розвитку технологій інформаційного суспільства, яка передбачає зміну способу життя і спілкування людей. У постінформаційному суспільстві інформація стає все більш доступною і безкоштовною, тому вона не є головним джерелом вартості. Замість цього, цінність полягає в інноваціях, креативності та здатності до аналізу інформації [5].

Досвід світових лідерів у сфері інновацій і високих технологій свідчить про необхідність державного управління цими процесами. Упродовж останніх десятиліть уряди країн і керівництво корпорацій стабільно нарощують витрати на науку, інновації, високі технології. Навіть під час фінансово-економічних криз розвитку науки й інноваційної діяльності приділяли особливу увагу.

Звідси, можемо окреслити поняття державної інноваційної політики – це складова частина соціально-економічної політики, яка виражає ставлення держави до інноваційної діяльності, визначає напрями, цілі, форми діяльності органів державної влади у галузі науки, техніки та реалізації досягнень науки та техніки [10].

Під державною інноваційною політикою розумують усю сукупність інструментів, форм, методів та напрямків цілеспрямованого впливу на елементи ринкової структури з метою прискорення розробок та випуску нових видів продукції, впровадження нових технологій. Державна інноваційна політика пов'язані зі створенням сприятливих умов реалізації інноваційного процесу.

Інноваційна політика складається з поточної та довготривалої (перспективної) політики. Довготривала політика пов'язана з вирішенням завдань, що вимагають великих витрат часу та ресурсів на їх виконання. Поточна інноваційна політика полягає в оперативному регулюванні інноваційної діяльності [16].

Державна інноваційна політика – це компонент державної економічної політики, спрямований на розвиток та сприяння інноваційній діяльності. Відповідно основними цілями державної інноваційної політики є [12, с. 23]:

- створення економічних, правових та організаційних умов для інноваційної діяльності;
- підвищення ефективності виробництва та конкурентоздатної продукції вітчизняних товаровиробників на основі створення та розповсюдження базових та перспективних інновацій;

- сприяння активізації інноваційної діяльності, розвитку ринкових відносин та підприємництва в інноваційній сфері;
- розширення державної підтримки інноваційної діяльності, підвищення ефективності використання державних ресурсів, що спрямовуються на розвиток інноваційної діяльності;
- сприяння розширенню взаємодії суб'єктів господарювання у країні під час здійснення інноваційної діяльності;
- здійснення заходів щодо підтримки вітчизняної інноваційної продукції на міжнародному ринку та розвитку експортного потенціалу країни.

Завдання державної інноваційної політики представлені на рис. 1.1.

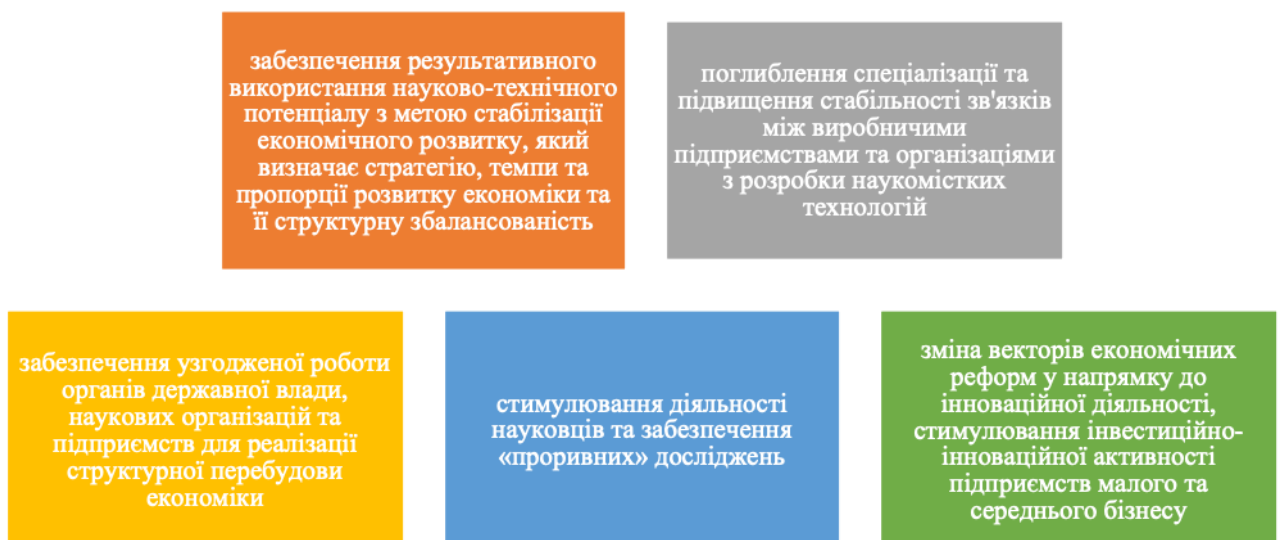

Рис. 1.1. – Завдання державної інноваційної політики [3]

Отже, державна інноваційна політика спрямована на прискорене промислове освоєння вітчизняних та зарубіжних науково-технічних та технологічних досягнень світового рівня, відтворення природних ресурсів. Особливого значення набувають екологічні пріоритети інноваційної діяльності у всіх галузях економіки.

Інновації залежать від доступу до фінансів, наявності кваліфікованої робочої сили та ринкових умов, з якими зіштовхуються системні новатори, у тому числі стану конкуренції та прав інтелектуальної власності. Також важливим фактором успішної інноваційної політики є зв'язки, які можуть бути опосередковані мережами та кластерами, можуть мати міжнародний характер та сприяти передачі та розповсюдженню технологій.

Інновації мають вирішальне значення для довгострокового економічного зростання як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються. Вони сприяють підвищенню конкурентоспроможності, створюють робочі місця, допомагають вирішувати проблеми довілля та здоров'я, знижують нерівність та сприяють стійкому зростанню. Але зростання, засноване на інноваціях, потребує правильного поєднання багатосекторальних та багатодисциплінарних політичних дій – у галузі освіти, досліджень, науки та техніки, фінансів та державних закупівель. Завдання можновладців полягає в тому, щоб знайти найбільш ефективні рішення у конкретній країні.

Правові основи інноваційної політики України містяться у Конституції України, та в наступних законах України: «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про спеціальний режим, інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків) та в інших законодавчих актах, що регулюють суспільні відносини у цій сфері.

Зокрема, згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» головною метою держаної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва й реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції [1].

Цей закон також визначає об'єкти інноваційної діяльності: інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче

обладнання та процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх випробування і переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Отже, інноваційна політика – державне управління процесом створення сприятливих умов для інноваційної діяльності, формування інноваційних ідей і проектів, конструювання науково-дослідних зразків нововведень, їх освоєння і просування на ринок. До нововведень належить новітня техніка і технології, сучасні виробничі процеси, наукові, організаційні, управлінські ноу-хау та інші новинки.

1.2. Методи та напрямки інноваційної політики країни

Державна інноваційна політика як економічна категорія – це координація економічних процесів через набір заходів, які пропонуються державними інститутами і визначаються при формуванні та розвитку інноваційної діяльності.

Державна інноваційна політика – це і специфічна форма державної діяльності для підтримки належного рівня розвитку суб'єкта господарювання, що розвиває певний соціальний інститут. Інновації залежать від знань, здібностей та креативності персоналу. Уряд відіграє важливу роль у створенні кращих умов для інновацій та розвитку значного спектру суспільних благ, необхідних для інноваційної економіки, що включає сильну наукову, інженерну та технологічну складові, стимули для передачі знань та високі освітні стандарти [6, с. 127].

Основною метою державної інноваційної політики є підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки.

У сучасних умовах господарювання сформувалися три головні типи моделей науково інноваційного розвитку країн [9,с. 279]:

1) Країни з високим інноваційним коефіцієнтом, які орієнтуються на лідерство в наукових дослідженнях, реорганізацію великомасштабних цільових проєктів, що охоплюють усі стадії інноваційного процесу. До таких країн належать США, Великобританія, Франція, де формується інноваційний тип суспільства.

2) Країни, орієнтовані на поширення нововведень шляхом створення сприятливого науково-технічного середовища (Німеччина, Швеція, Швейцарія).

3) Країни, що стимулюють інноваційним шляхом розвиток інноваційної структури, яка забезпечить сприйнятливість досягнень світового науково-технічного процесу. Такі держави, як Японія, Південна Корея координують дії різних секторів у сфері науки і технологій [8].

У цих групах країн робляться спроби формування політики, здатної реагувати на швидкі й несподівані зміни ситуації, підтримувати складні проєкти з високим ступенем фінансового ризику. Сьогодні тільки п'ять держав (США, Росія, Китай, Франція та Індія) мають можливість створювати і впроваджувати інновації практично в усіх напрямках інноваційної діяльності, які у світовій практиці визначені пріоритетними [17]. Інструменти реалізації зазначених напрямів відображено в табл. 1.1.

Сучасна держава по-різному стимулює процес нововведення. З одного боку, вона може сприяти розвитку факторів, які позитивно впливають на інноваційну стратегію тих чи інших суб'єктів господарювання. З іншого – гальмувати такі фактори, якщо їх вплив має негативний характер. Світовий досвід здійснення інноваційних перетворень в економіці дозволяє виокремити основні підходи щодо їх реалізації, визначити базові передумови, а також переваги та недоліки від застосування кожного з них.

Таблиця 1.1- Інструменти реалізації інноваційної політики країн [1; 4]

НАПРЯМИ		
Створення попиту на інновації з боку держави	Розширене відтворення кадрового складу наукової сфери	Формування економічних умов інноваційного розвитку
ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ		
Формування державного замовлення на наукові розробки та виробництво високотехнологічних товарів і послуг	Підвищення соціального статусу наукового працівника (механізми соціальних гарантій: зростання заробітної плати, доступне житло)	Запровадження комплексної системи стимулювання інноваційної діяльності, податковий, фінансово-кредитний та організаційний
Створення єдиного реєстру наукових розробок інноваційної продукції і нових технологій	Створення системи преференцій (стажування, грантові дослідження, гарантування участі як у розробленні, так і в подальшому впровадженні наукової продукції) для талановитої молоді	Стимулювання регіональною владою створення технологічних платформ шляхом розміщення державного замовлення на результати прикладних наукових досліджень
Посилення технічних та екологічних вимог у межах державних стандартів випуску продукції (товарів і послуг)	Запровадження спрощеної та безоплатної процедури реєстрації в патентних відомствах України, ЄС і США права інтелектуальної власності на результати наукових досліджень, виконаних молодими вченими	Розширення сфер міжнародного співробітництва в напрямі проведення спільних наукових досліджень у галузі матеріалознавства, нано-, біо- та інформаційних технологій шляхом забезпечення сучасною експериментально-дослідною базою провідних освітніх і наукових закладів
	Створення єдиної інформаційної бази пошукових і прикладних наукових досліджень. Формування системи залучення обдарованих студентів до наукової роботи, зокрема надання їм права вступу на пільгових умовах до аспірантури наукових установ	Створення експортного каталогу високотехнологічних товарів і послуг

Основні підходи до реалізації інноваційної політики наступні [14]:

1. Залучення сучасних технологій із-за кордону.
2. Об'єднання зусиль держави й бізнесу в напрямі фінансового забезпечення розвитку власної бази наукових досліджень, що передбачає

впровадження нових і вдосконалення наявних технологій з використанням власних науково-технічних і виробничих можливостей на основі принципів державноприватного партнерства в таких сферах:

- фінансовій (шляхом створення венчурних та інших фондів спільного інвестування);
- науковій (формування технологічних і наукових парків);
- регіональної економіки (у формі інноваційних кластерів);
- соціальній (разом із формуванням виробничої інфраструктури та забезпеченням розвитку базових технологій, за що традиційно відповідає держава).

3. Розбудова переважно інституційного середовища всередині країни. Створені інститути інноваційного розвитку зосереджуються на залученні і розміщенні в національній економіці фінансового, людського, техніко-технологічного капіталу з-за кордону.

4. Формування системи фіскальних і фінансово-економічних преференцій з метою створення найбільш привабливої платформи для ведення інноваційного бізнесу в регіоні.

Форма державної інноваційної політики – це система, яка охоплює комплекс методів її реалізації, за допомогою яких держава забезпечує розвиток пріоритетних галузей економіки країни.

Інноваційна політика – це розробка інноваційної стратегії, вибір напрямів, формування державної підтримки, орієнтованої попри всі етапи інноваційного процесу, який пов'язує різні галузі економіки. Основу інноваційної політики держави складає взаємодія двох сфер – суспільної та фінансової.

Суспільна сфера – це поєднання інтересів держави та бізнесу. Підприємства прагнуть стабільного вилучення надприбутку через монопольне володіння науково-технічними досягненнями. Державне втручання запобігає прагненню економічних суб'єктів протистояти інтересам суспільства та

державного втручання у сферу інновацій, дає змогу уникнути використання НДДКР підприємствами різних форм власності.

Метод інноваційної політики держави – це набір засобів, операцій та дій, орієнтованих на створення сприятливих умов для інноваційного розвитку пріоритетних галузей у регіональній економіці. Виділяють методи прямої та непрямой інноваційної політики [6, с. 127]

Прямі методи державної інноваційної політики поділяються на цільові та адміністративні. Адміністративні методи інноваційної політики держави – це пряме фінансування, яке здійснюється відповідно до спеціальних законів, прийнятих з метою конкретного просування інновацій. До методів прямої державної інноваційної політики відносимо [10]:

- фінансування та співфінансування досліджень та розробок, а також інноваційних проектів з бюджету;
- захист прав суб'єктів інноваційної діяльності;
- створення єдиних стандартів оцінки інноваційних проектів;
- створення та розвиток інноваційної інфраструктури;
- розвиток страхових послуг в інноваційній сфері;
- формування інноваційного ринку;
- створення та розвиток інноваційно-технологічних центрів;
- створення та розвиток інноваційно-промислових комплексів;
- розробка інструментів моральної підтримки;
- підготовка інноваційного персоналу.

Важливу роль у державному регулюванні інноваційної політики відіграють непрямі методи: податкові пільги та знижки, кредитні привілеї, зокрема:

- податковий дослідницький кредит, прискорена амортизація;
- звільнення (повне, часткове) від податку на матеріальну вигоду від продажу акцій;

- звільнення від податку на прибуток (або зменшення його ставки) науково-дослідних асоціацій (Велика Британія);
- зменшення ставки податку на прибуток економічним суб'єктам, які розробляють і впроваджують нові технологічні процеси (Люксембург);
- зменшення суми податку на прибуток на величину (повну) витрат, пов'язаних із придбанням ноу-хау (Ірландія);
- звільнення від податкового навантаження господарських операцій, пов'язаних з виплатою роялті, а також від виплат за патенти (Ірландія);
- зменшення обсягу податкових зобов'язань для суб'єктів, що фінансують науково-дослідні роботи в університетах та інших дослідницьких установах (Велика Британія);
- зменшення суми податку на прибуток на стовідсотковий обсяг інвестицій в НДДКР (Греція);
- зменшення суми податку на прибуток на величину витрат, що є добровільними по-жертвами науково-дослідним організаціям (Франція);
- зменшення суми податку на прибуток на частину обсягу інвестицій, освоєних у сфері НДДКР (Бельгія).

Отож, у зарубіжних країнах сформовано ефективні адміністративні та економічні механізми стимулювання інноваційної політики, які опираються на наступні принципи:

- чітке визначення видів досягнень (новацій) науково-технічного, соціального та технологічного прогресу, які слід розглядати у якості ключових, пріоритетних на даний період часу;
- законодавчо закріплена економічна та політична система підтримки інновацій із боку влади;
- використання спеціальних заходів державної інноваційної політики підтримки національної інноваційної системи.

Одним із головних факторів, який безпосередньо впливає на динаміку та темпи розвитку інноваційної політики держави є ступінь розвиненості

інноваційної інфраструктури країни. Відповідно, теоретичною та методологічною основою інноваційної політики є інноваційна економіка, інтелектуальна власність та інтелектуальна економіка [1]. Економіка є інноваційною, якщо у суспільстві присутня розвинена інфраструктура, що забезпечує створення національних інформаційних ресурсів в обсязі, необхідному для підтримки постійно прискорюваного руху науково-технічного прогресу та інноваційного розвитку. Таке суспільство здатне виробляти всю необхідну багатопланову інформацію для забезпечення динамічно сталого соціально-економічного розвитку.

1.3. Тенденції розвитку інноваційної політики країн ЄС

В другій половині 90-х років уряди майже всіх західноєвропейських країн прийняли програми стимулювання інноваційної діяльності, спрямовані, насамперед, на поширення нововведень. Одне з основних місць у реалізації цих програм зайняли інституціональні зміни, зокрема, формування структурних елементів та механізмів здійснення інноваційної політики [11]. Незважаючи на національні відмінності в підходах, можна виділити декілька провідних тенденцій розвитку інноваційної політики країн ЄС:

1. Зміщення акцентів. Значний час європейські країни були лідерами у впровадженні інновацій, проте все частіше країнам Азії та північної Америки присвоюють статус світового центру інновацій. На сьогодні, незважаючи на деякі помітні винятки, більшість інноваційних компаній знаходяться поза Європою. До прикладу, дослідники міжнародної консалтингової компанії McKinsey & Company, вказують, що Європа відстає в таких зростаючих секторах інновацій, як геноміка, квантові обчислення та штучний інтелект, де їх випереджають Сполучені Штати та Китай.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) оприлюднила свій Глобальний індекс інновацій за 2021 рік. Він оцінював рівень інновацій у 130 економіках, зосереджуючись на довгому списку критеріїв, таких як

людський капітал, інституції, технології та творчі результати, а також ринковий і бізнес-витонченість, серед інших (рис. 1.2).

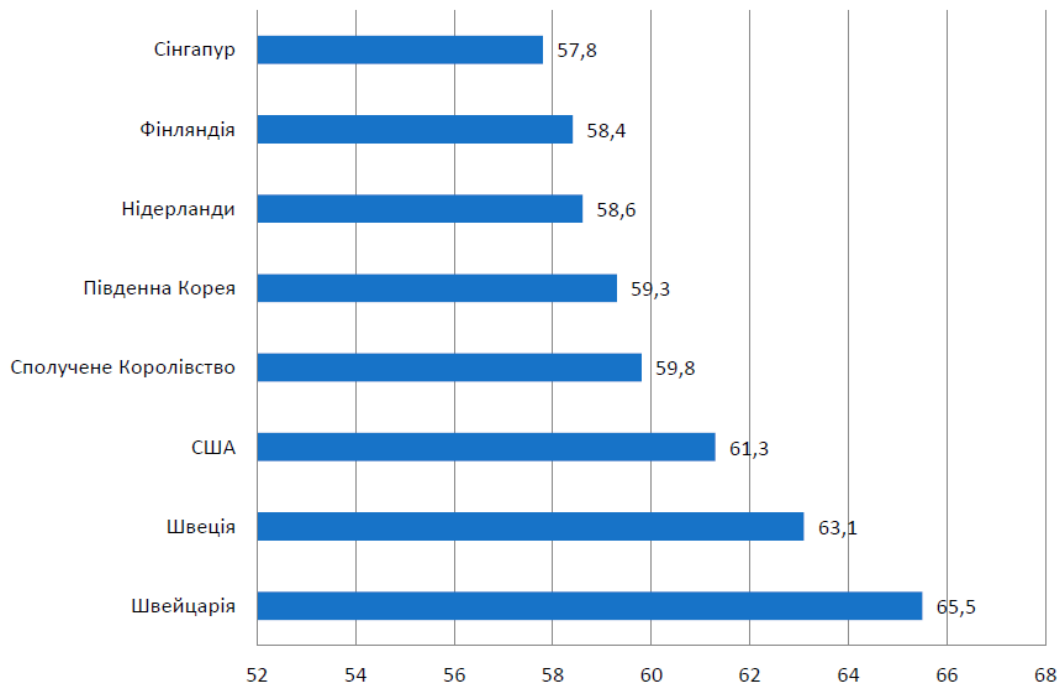

Рис. 1.2. - Рейтинг «Найбільш інноваційні країни світу» [31]

Індекс 2021 року показав, що інновації все ще процвітають у деяких секторах, незважаючи на глобальний економічний спад та пандемію коронавірусу, особливо в галузях, пов'язаних із охороною здоров'я та довкіллям.

Швейцарія очолила рейтинг з результатом 65,5 зі 100, що в одинадцятий раз визнано світовим лідером у сфері інновацій. На другому місці йде Швеція, а трійку лідерів замикають США. Одним з цікавих переможців рейтингу стала Південна Корея, яка піднялася з 10-го місця в 2020 році до 5-го в 2021-му.

Зараз Китай є 12-ю найінноваційнішою країною світу, піднявшись з 14-го місця в 2020 і 2019 роках і 17-го місця в 2018 році. Китай також був названий найбільш інноваційною країною з рівнем доходу вище середнього, випереджаючи Болгарію (загальний рейтинг 35), тоді як В'єтнам (загальний рейтинг 44) опинився на першому місці серед країн з нижчим середнім рівнем доходу, за ним слідує Індія (загальний рейтинг 46) [30].

Згідно з європейським табло інновацій [25; 27], яке вимірює інновації в Європі за рядом різних показників, Швейцарія мала найвищий підсумковий індекс інновацій – 144,2 бала. З іншого боку, Україна мала найнижчу оцінку зведеного індексу інновацій – лише 29,8 бала.

Цей рейтинг інновацій надає порівняльний аналіз інноваційної діяльності в країнах ЄС, інших європейських країнах та сусідніх регіонах. Він оцінює відносні сильні та слабкі сторони національних інноваційних систем і допомагає країнам визначити сфери, які їм необхідно вирішити (рис. 1.3).

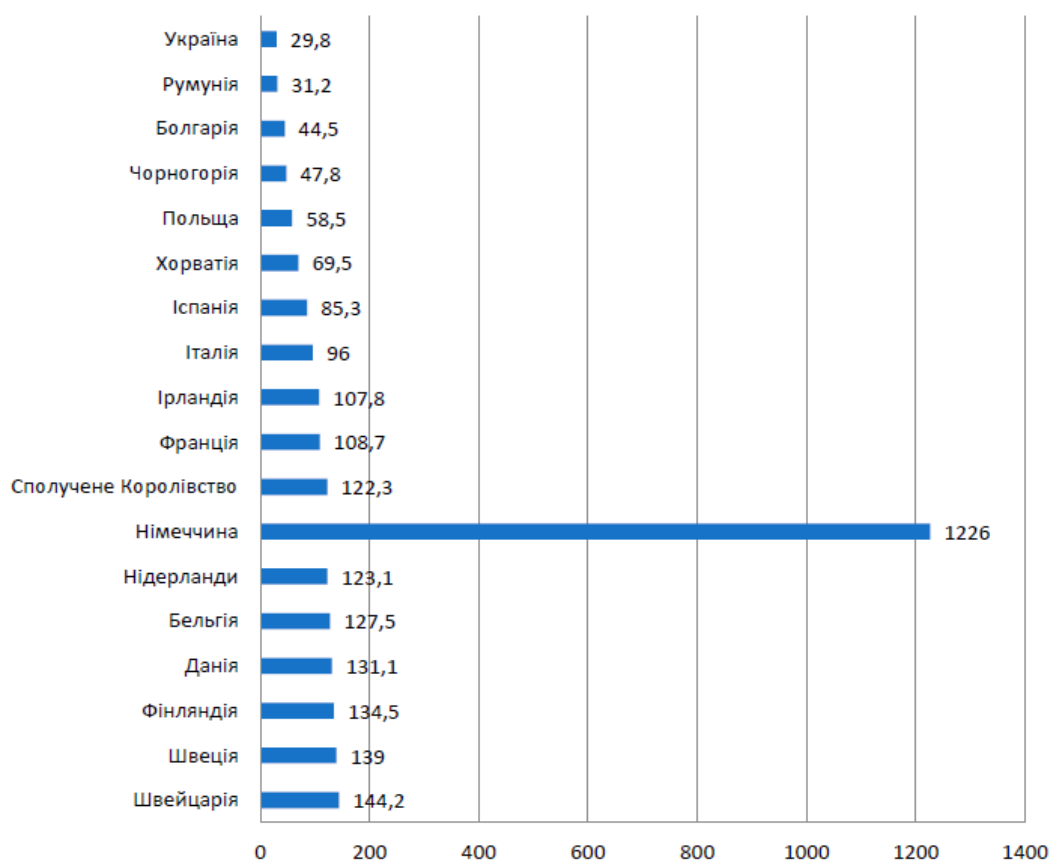

Рис. 1.3. - Рейтинг європейських країн за підсумковим показником інноваційного індексу [27]

2. Друга тенденція пов'язана з тим, що усередині ЄС продовжується конвергенція, при цьому країни з нижчими показниками ростуть швидше, ніж з вищими, що зменшує інноваційний розрив між ними. У глобальному ландшафті ЄС працює краще, ніж його конкуренти, такі як Китай, Бразилія, Південна Африка, Росія та Індія, тоді як Південна Корея, Канада, Австралія, США та Японія мають перевагу над ЄС.

П'ять держав-членів засвідчили покращення ефективності на 25 процентних пунктів або більше (Кіпр, Естонія, Греція, Італія та Литва).

Чотири країни-члени мають покращення ефективності на 15-25 процентних пунктів (Бельгія, Хорватія, Фінляндія та Швеція).

У восьми державах-членах ефективність покращилася на 10-15 процентних пунктів (Австрія, Чехія, Німеччина, Латвія, Мальта, Нідерланди, Польща та Іспанія).

Решта 10 держав-членів засвідчили покращення ефективності до десяти процентних пунктів.

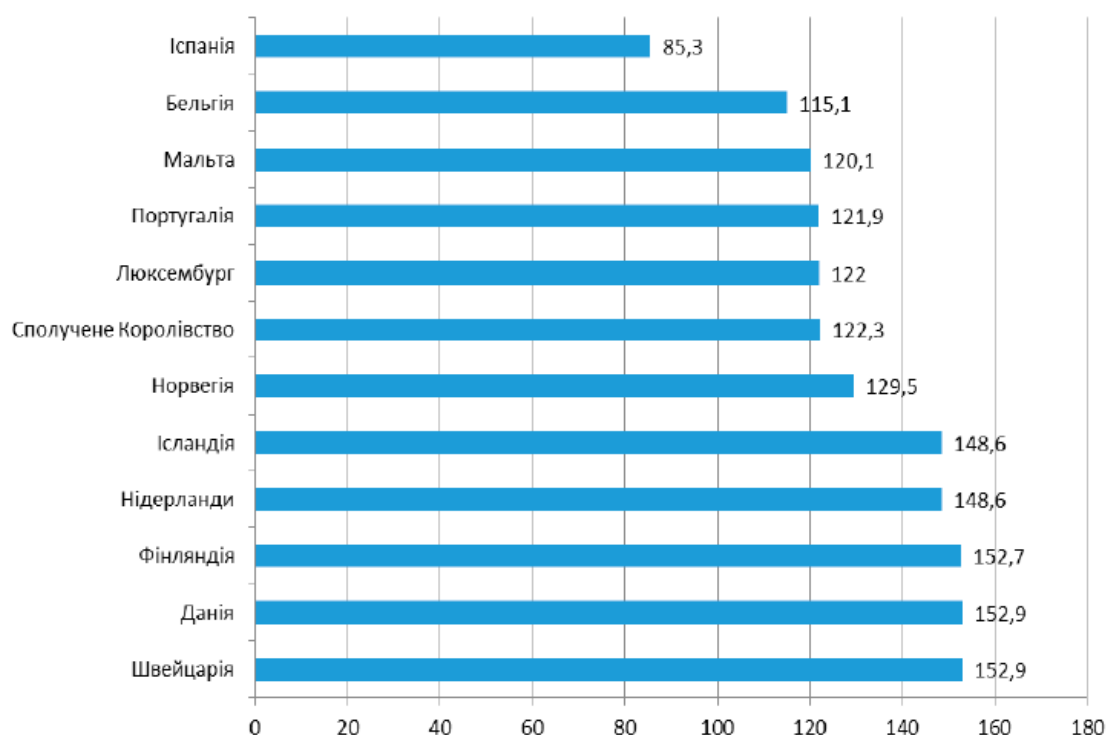

Рис. 1.4. - Європейські показники інновацій в європейських країнах [27]

3. Визнання на урядовому рівні інновацій життєво важливим фактором економічного розвитку, проведення широкої урядової кампанії з проблем нововведень, активізація діалогу між науковим співтовариством, промисловістю і громадськістю. Практика проведення інформаційних кампаній поширена у Великій Британії і Німеччині. В Іспанії створений форум інформаційного суспільства, одним з головних завдань якого є стимулювання

координації діяльності уряду і різних промислових та громадських організацій при розробці Національного плану дій щодо створення інформаційного суспільства.

4. Створення нових адміністративних структур, заснованих на системному характері інновацій. Деякі країни (Велика Британія, Німеччина) змінили функції міністерств або створили нові міністерства, які займаються питаннями інноваційної політики. У Фінляндії очолювана прем'єр-міністром Рада з наукової і технологічної політики взяла відповідальність за стратегічний розвиток та координацію цієї політики, а також інноваційну систему в цілому. В Іспанії уряд у рамках національної інноваційної програми сформував координаційну структуру в сфері інноваційної політики під керівництвом прем'єр-міністра. Внесені також зміни до механізму координації — створені нові координуючі органи (інноваційні ради) або до компетенції вже існуючих наукових рад включені питання інноваційної діяльності.

5. Використання нового механізму прогнозування і визначення пріоритетів „Передбачення” („Foresight”) для формування національної інноваційної стратегії. Його мета – визначити стратегічні напрями досліджень та інновацій для підвищення конкурентоспроможності країни.

Стратегічною лінією країн – членів Європейського Союзу в сфері інноваційної діяльності є концентрація фінансових ресурсів на ключових напрямках, які охоплюють [30]:

- створення єдиної для всіх країн бази даних, що акумулює та регламентує комплекс мінімально необхідних процедур і формальностей для створення підприємств;
- підтримку малих і середніх підприємств з метою правового захисту від незаконного копіювання розроблених технологій і продукції;
- створення механізму фінансової підтримки малих і середніх підприємств, надання їм допомоги в підготовці, реєстрації та підтримці патентів з огляду на досвід роботи національних і європейських патентних бюро;

- удосконалення системи фінансування інноваційної діяльності підприємств;
- впровадження більш досконалого податкового механізму, який надавав би певні пільги підприємствам, що займаються розробкою та випуском інноваційної продукції;
- створення на підприємствах і в компаніях умов для стимулювання підвищення освітнього рівня працівників [27].

За останні роки у країнах ЄС значно зросла роль регіонального науково-технічного та інноваційного співробітництва. Поява нових технологій і глобалізація економіки, а також обмеженість урядових бюджетів зумовили підвищення ролі регіонів у здійсненні економічної діяльності. У результаті регіональні влади все ширше налагоджують контакти з зацікавленими колами за кордоном на субрегіональному рівні. Одночасно регіональні проблеми вирішуються шляхом тісних контактів центрального уряду і місцевої влади, оскільки останній краще відомі технічні, економічні та соціальні потреби регіонів. Таким чином, в останні роки все тісніше переплітаються три рівні формування інноваційної політики (політика, здійснювана самими регіонами, регіональна складова федеральної інноваційної політики та наднаціональної політики ЄС).

Поступово змінюється характер національних науково-технічних політик, основним пріоритетом яких стає поширення нових знань в економіці, що також підвищує значення регіонального аспекту інноваційної політики. У результаті регіональна політика все більшою мірою набуває структурного, а не перерозподільчого характеру. Федеральний уряд відіграє домінуючу роль у фундаментальних дослідженнях і підготовці наукових кадрів, а регіони все більше реалізують політику поширення інновацій. Зокрема, у Великій Британії регіони Східного Мідленду, Північного Сходу, Уельс і Шотландія мають власну інноваційну стратегію і активно беруть участь в інноваційних програмах ЄС.

Інноваційна політика стала складовою частиною національної регіональної політики, однак, як правило, національні уряди віддають

перевагу вже розвиненим у науково-технічному відношенні регіонам. Держава надає допомогу відсталим регіонам не стільки шляхом прямих фінансових ін'єкцій, скільки через сприяння в розробці інноваційної політики та розвитку інфраструктури. Пом'якшення диспропорцій технологічного регіонального розвитку є переважно функцією ЄС.

Отже, проаналізувавши рейтинги європейських країн за підсумковим показником інноваційного індексу, ми бачимо, що перші місця зайняли Швеція, Швейцарія, Фінляндія. А Україна має найнижчий показник, хоча при ефективній державній інноваційній політиці Україна теж має всі шанси стати однією з лідерів у сфері інновацій. Це може стати найефективнішим шляхом для побудови ефективної економічної системи у післявоєнний період.

РОЗДІЛ 2.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1. Аналіз показників інноваційної політики країн світу та України

Сьогодні створення національної економіки, що базується на впровадженні нових технологічних рішень та інноваційних методів виробництва, є пріоритетним завданням більшості країн. Водночас, практика показує, що створення інноваційної політики країн неможливе без участі держави, яка визначає стратегічні напрями розвитку, задає рамкові умови для учасників інноваційного процесу, формує інфраструктуру та забезпечує функціонування базових інститутів ринкової економіки.

Сьогодні Україна знаходиться на шляху пошуку парадигми державної інноваційної політики, оптимального співвідношення прямих та непрямих методів впливу, інструментів, що дозволяють підвищити їх ефективність та результативність застосування. У цьому контексті вагомим є аналіз інноваційної політики зарубіжних країн, які займають лідируючі позиції у глобальному технологічному просторі. Для таких країн притаманне [22]:

- збільшення питомої ваги високотехнологічного сектору у продукції обробної промисловості;
- зростання частки високотехнологічних галузей у валовій доданій вартості;
- збільшення обсягу інвестицій у сектор науки та освіти.

Аналіз спеціальної літератури за темою дослідження [1-22] показав, що основними факторами впливу на формування інноваційної політики країн є ринковий попит на нововведення, наявність інноваційного потенціалу, специфіка прав власності на результати інтелектуальної діяльності, рівень підготовки фахівців тощо (табл. 2.1).

Таблиця 2.1- Фактори впливу на формування інноваційної політики
країн [15; 17]

Фактор	Характеристика
Ринковий попит на нововведення	Конкуренція спонукає виробників до ефективного використання знань, пошуку та створенню нових продуктів, постійному вдосконаленню своєї продукції.
Наявність інноваційного потенціалу	Інноваційний потенціал характеризується такими показниками як чисельність персоналу, зайнятого дослідженнями та розробками; кількість організацій, що займаються виконанням НДДКР та інноваційної діяльністю; кількість інноваційно активних підприємств; бсяги фінансування витрат на створення нової продукції; кількість інноваційних проектів та патентів; наявність висококваліфікованих виробничих кадрів та ін.
Наявність ефективних механізмів комерціалізації ідей, розробок та результатів інтелектуальної діяльності	Наявність процедур для передачі результатів науково-дослідних досліджень у підприємницький сектор економіки та забезпечення при цьому найбільш ефективних способів реалізації принципу державноприватного партнерства
Специфіка прав власності на результати інтелектуальної діяльності	Без підтвердження наявності новизни у новоствореного продукту та без уточнення права власності реалізувати підприємницької діяльності щодо зазначеного продукту неможливо. Це і обумовлює виникнення об'єктивних труднощів залучення продукту в економічний оборот на цьому етапі
Податкова політика держави	Зниження податкової складової у ціні наукового та інноваційного продукту; створення податкових стимулів до розширення попиту на наукові дослідження; для інвестування у науку та інноваційну сферу; для малих наукових та інноваційних підприємств
Інноваційна інфраструктура	Особливі економічні зони, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, центри передачі технологій, центри комерціалізації тощо.
Наявність різноманітних фінансових інструментів для фінансування високоризикових інноваційних проектів	Практика показує, що основними суб'єктами фінансування високоризикових інноваційних проектів є фізичні особи (бізнес-ангели), державні фонди підтримки, венчурні фонди (приватні, державні, приватно-державні), фонди прямих інвестицій, фінансові групи, банки тощо
Наявність висококваліфікованих спеціалістів для здійснення інноваційної політики країни	Фахівці повинні мати особливі якості та кваліфікацію щодо знання кон'юнктури ринку та умов комерціалізації продукції; юридичного забезпечення результатів інтелектуальної діяльності; венчурного фінансування; науково-технічної експертизи тощо
Стимулювання підприємницької діяльності	Створення комфортних умов для підприємницької діяльності, залучення до інноваційної діяльності малих підприємств

Аналіз досвіду зарубіжних країн щодо реалізації інноваційної політики дозволяє виділити деякі загальні тенденції у цьому контексті, зауважити загальне та особливе у національних інноваційних системах.

1. Динаміка основних показників науки. В останні роки витрати на дослідження та розробки стабільно зростали у порівнянних цінах. В абсолютному вираженні за 1996-2006 роки. це збільшення становило у країнах ОЕСР майже 1,9 рази (табл. 2.2). З країн, що не входять до ОЕСР, найбільше виросли витрати на науку в Китаї - майже у 8,3 рази.

Таблиця 2.2-Внутрішні витрати на дослідження, млн. дол. США [50]

	1995	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020
ОЕСР усього	439602,0	606855,4	642114,2	657784,2	682852,5	715481,4	766654,1	817768,9
ЕС-15	132689,8	175909,4	187642,7	196615,2	200831,0	208068,9	216476,3	230596,4
ЕС-27	138754,6	183312,5	195729,8	205001,1	209545,2	217559,0	227113,3	242815,6
Франція	27525,5	32920,3	35818,8	38152,9	36886,5	38024,9	39593,9	41436,3
Німеччина	40298,6	52283,5	54447,9	56657,0	59483,5	61393,1	62448,4	66688,6
Великобританія	21946,0	27823,9	29190,9	30635,7	31070,7	32056,9	33413,4	35590,8
США	184077,0	267767,5	278230,0	277054,5	289721,6	301015,5	324464,5	343747,5
Китай	10461,5	27029,3	31569,8	39444,7	46944,6	57669,6	71063,4	86758,2
Україна	8079,8	11733,4	14156,7	15979,7	18027,0	17807,6	18120,5	20154,9

Однак, якщо в країнах ОЕСР зростання витрат було пов'язане із загальною позитивною тенденцією глобальної економіки та «м'якою» позитивною динамікою зростання зайнятих у науці (табл. 2.3-2.4), то Китай в цей же період істотно нарощував свій науковий потенціал за усіма напрямками ресурсного забезпечення. В Україні за 1995-2020 рр. витрати на науку зросли у 2,5 рази на фоні скорочення чисельності наукових кадрів та недостатнього досліджень і розробок.

Таблиця 2.3-Чисельність персоналу, зайнятого дослідженнями та розробками, в еквіваленті повної зайнятості [50]

	1995	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020
ЕС-15	159177	178617	178617	182355	186097	187409	189771	195596
ЕС-27	185134	200747	204234	207725	209107	212026	219450	225866
Франція	318384	327466	333518	339847	342307	348714	353554	
Німеччина	459138	484734	480606	480004	472533	470729	480758	489145
Великобританія	276857	298955	311982	321543	319239	313848	321919	334686
Китай	751700	922131	956482	103519	109483	115261	115261	150247
Україна	121058	100725	100809	986854	973382	951569	919716	916509

Аналіз динаміки частки внутрішніх витрат на дослідження та розробки у ВВП (рис. 2.1) показує, що пік зростання даного показника у країнах ОЕСР припадає на початок 2000-х рр., після чого його значення залишаються більш менш стабільними. Те саме характерно й для України із тією лише різницею, що частка витрат за науку у ВВП стрімко зростала до 2003 р., далі настав незначний спад.

Таблиця 2.4-Чисельність дослідників в еквіваленті повної зайнятості [50]

	1995	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020
ОЕСР усього	2814505	3384876	3522789	3563271	3742123	3764555	3879394	
ЕС-15	817333	966401	100122	103063	105848	108395	113346	
ЕС-27	964463	110850	114458	117416	120561	123700	130022	133239
Франція	151249	172070	177372	186420	192790	200064	204484	
Німеччина	231128	257874	264385	265812	268942	270215	277628	282063
Великобританія	145673	161352	167019	174433	178035	173715	179387	183535
США	103599	128978	131970	134245	143055	139352	138788	
Китай	522000	695062	742726	810525	862108	926252	111869	122375
Україна	610357	506420	505778	491944	487477	477647	464577	464357

У 2020 р. цей показник дорівнював 1,08%. Лише Китай показав суттєве збільшення цього показника - з 0,57% у 1995 р. до 1,42% у 2020 р. За різними дослідженнями [42, 39], Китай в останні роки є одним із найбільших донорів досліджень і розробок, в абсолютному вираженні витрат на науку

поступаючись лише США (343,7 млрд. дол. у 2020 р.) та Японії (138,8 млрд. дол. у 2020 р.).

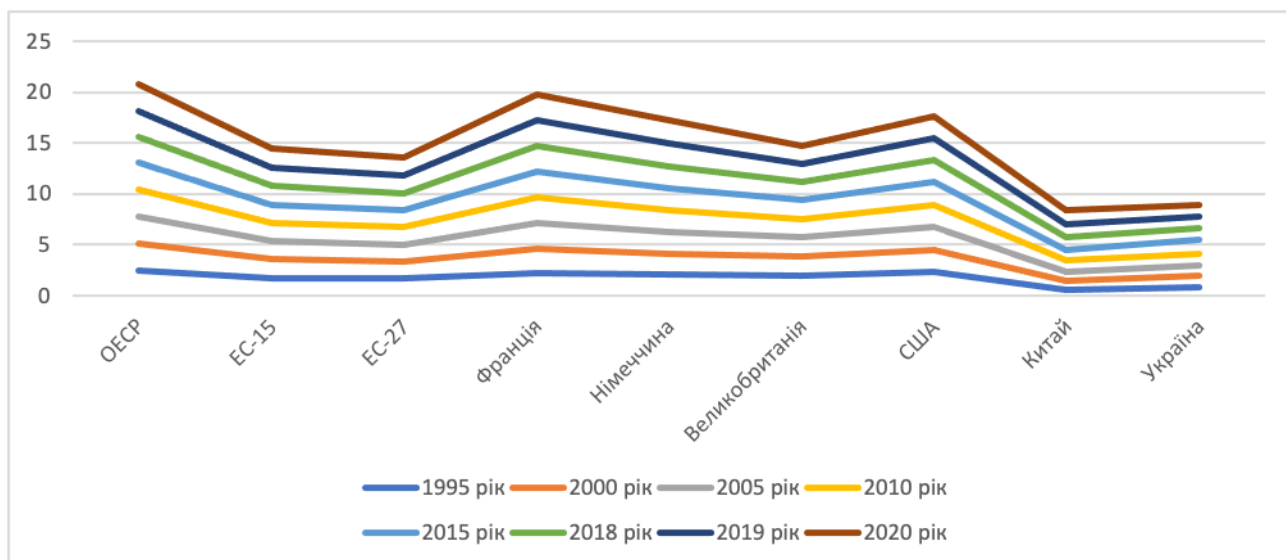

Рис. 2.1.-Частка внутрішніх витрат на дослідження та розробки у ВВП, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Практично у всіх країнах, що стрімко розвиваються, відзначають брак наукових кадрів та висококваліфікованої робочої сили у високотехнологічних секторах економіки. Поряд з цим зростає мобільність наукових кадрів, зокрема з Китаю та Індії.

2. Мінлива роль державного сектору науки. З кінця 1990-х років до сьогодні значно змінився суспільний погляд на сучасну науку. Якщо раніше вважалося, що розвиток фундаментальної науки та університетських досліджень так чи інакше загалом сприяє досягненню соціально-економічних цілей, то тепер і наукова спільнота, і політична еліта спільні у тому, що корисний ефект розвитку науки досягається в результаті більш складних інтерактивних і багатоаспектних процесів, ніж це уявлялося раніше.

Дослідження, які проводяться в державному секторі науки розвинених країн, все більшою мірою визнаються і політичними колами, і діловою спільнотою як один із найважливіших напрямів національного та регіонального розвитку. Тому наука виступає важливим об'єктом інноваційної

політики розвинених країн. У цьому контексті можемо виділити чотири основні напрями управління науковими системами [1]:

- структурний розвиток наукових систем. До прикладу, рамкові наукові програми ЄС загалом є формою наддержавної наукової політики, в яку залучаються не тільки країни ЄС, а й країни, що представляють стратегічний європейський інтерес;

- правила та процедури вибору науково-технічних пріоритетів у державному секторі науки. Експерти ОЕСР зазначають, що практично у всіх країнах-членах цієї організації уряди посилили свою увагу до цієї складової наукової політики. В останнє десятиліття у цій сфері усе частіше застосовують метод Форсайту (наукового передбачення) та можливостей наукових експертиз;

- механізми фінансування досліджень та розробок та стимулювання науково-дослідної діяльності. Хоча у відсотковому співвідношенні частки фінансування науки з боку держави і промисловості рік у рік коливаються незначно, в абсолютних цифрах обсяги фінансування досліджень та розробок зростають. При цьому приріст державних коштів у науку здійснюється в основному за рахунок нових форм фінансування (наприклад, розвиток центрів досконалості) або зрушень у бік науково-технічних пріоритетів;

- управління кадровим потенціалом науки. Зростання обсягів фінансування наукових досліджень розвинених країн, досить гостро ставить проблему забезпечення досліджень та розробок висококваліфікованими трудовими ресурсами. На відміну від української ситуації, де основним роботодавцем вчених виступає держава, у переважній більшості країн ОЕСР підприємницький сектор науки є реальним, а не формальним фактором конкуренції за залучення добре підготовленого наукового персоналу. Тому забезпечення університетських та державних лабораторій дослідниками є одним із найважливіших напрямів сучасної наукової політики перш за все у тих країнах, де наукові традиції особливо сильні - Німеччина, Великобританія,

Франція, США. На фоні загальної тенденції збільшення середнього віку зайнятих у науці цей напрямок набуває особливої важливості.

Багато країн застосовують режим найбільшого сприяння для в'їзду зарубіжних вчених за довгостроковими контрактами та з перспективою постійного проживання у цій країні. Таку політику з 90-х років проводить Німеччина. На рівні ЄС обговорюється питання запровадження «блакитної карти», на кшталт «зеленої карти» США, що видається на конкурсній основі із правом на роботу для залучення до країн Європи висококваліфікованої робочої сили [33].

3. Проблеми пріоритетної підтримки наукових досліджень. За останні 5-7 років наукові та технологічні пріоритети стосуються таких напрямів як:

- проблема зміни клімату;
- енергозберігаючі технології;
- старіння населення;
- управління водними ресурсами;
- громадська безпека;
- підвищення рівня освіченості населення та боротьби із бідністю.

Проте зазначимо, що інноваційна політика, значно відрізняється від країни до країни, оскільки немає двох однакових національних інноваційних систем [32]. У кожній країні інноваційна політика складалася і розвивається в специфічному економічному середовищі під впливом конкретних культурно-історичних та політичних факторів. Зокрема, було проведено дослідження з оцінки інноваційної політики у країнах ОЕСР за окремими групами показників (табл. 2. 5), яке виявило певну специфіку щодо її реалізації.

Таблиця 2.5-Система показників для оцінки інноваційної політики країн [39]

<i>Інновації у системі підприємництва</i>
Зайнятість у галузях середньої та високої технологічності (в % загальної зайнятості)
Зайнятість у високотехнологічному секторі послуг (в % від загальної зайнятості)
Приплив прямих іноземних інвестицій (% від ВВП)
Витрати підприємницького сектору на дослідження та розробки (у % від ВВП)
Пряме державне фінансування досліджень та розробок у підприємницькому секторі
<i>Генерація знань у науці та системі вищої освіти</i>
Чисельність нових випускників вузів природничо-технічних спеціальностей (в % від чисельності населення у віці 20-29 років)
Чисельність випускників, що мають ступінь доктора філософії (PhD) на 10 тис. населення
Кількість наукових публікацій на 1 млн. населення
Фундаментальні дослідження у % від ВВП
Частка видатків на науку у державному бюджеті
<i>Науково-виробничі зв'язки</i>
Дослідження та розробки у секторі вищої освіти, що фінансуються підприємницьким сектором, у % від ВВП
Дослідження та розробки у державному секторі, що фінансуються підприємницьким сектором, у % від ВВП
Частка інноваційно-активних підприємств, що мають коопераційні зв'язки з іншими підприємствами, вузами та державними установами науковими організаціями (у % від інноваційно-активних підприємств)
<i>Потенціал сприйняття</i>
Чисельність населення з вищою освітою у віковій категорії 25-64 років (у % від загальної чисельності населення у цій віковій категорії)
Чисельність населення, охопленого безперервною освітою у віковій категорії 25-64 років (% від загальної чисельності населення в цій віковій категорії)
Інвестиції у знання (у % від ВВП)
Венчурний капітал на посівній та початковій стадіях (інвестиції на 1000 од. ВВП)
<i>Загальні показники НІС</i>
Частка інноваційно-активних підприємств у загальній кількості підприємств (% у промисловості)
Частка інноваційно-активних підприємств у загальній кількості підприємств (% у сфері послуг)
Продуктивність праці (погодинна)
Відношення середньорічного зростання доданої вартості в середньо- та високотехнологічних секторах та середньорічного зростання ВВП
Відношення середньорічного зростання зайнятості в середньо- та високотехнологічних секторах та середньорічного зростання зайнятості в економіці

Узагальнена оцінка національних інноваційних систем країн світу за даними показниками представлена у додатку А.

В останні роки європейські країни завдяки зусиллям Європейської комісії з реалізації Лісабонської стратегії, значно просунулися у моніторингу показників науки та інновацій. Такий моніторинг не дає поглибленої картини інноваційних процесів для кожної країни, проте дозволяє ранжувати країни за рівнями ресурсних та результуючих показників науки та інновацій, коригувати політику шляхом своєчасного виявлення різних проблем на основі динаміки тих чи інших показників. Наприклад, зниження рівня інноваційно активних підприємств або відставання окремих країн ЄС передбачає рішення, що сприяють вирівнюванню наукових та інноваційних потенціалів у країнах, що розвиваються.

«Вкладаючи» значні політичні та організаційні зусилля у виконання Лісабонської стратегії, ЄС намагається створити інформаційну основу, що дозволяє вивчати інноваційний розвиток у різних її проявах. Так, віднедавна Євростат почав публікувати підсумки моніторингу у формі Європейського інноваційного табло (ЄІТ), що дозволяє оцінювати стан інноваційної політики країн щодо низки економічних, наукових, інноваційних та інформаційних індикаторів. Аналіз проводиться не тільки по всіх країнах ЄС, а й по іншим країнам, що динамічно розвиваються, і країнам, які давно зарекомендували себе як технологічні лідери.

Відповідно до статистичних даних ЄІТ, країни ЄС можуть бути поділені на чотири групи перспективності інноваційної політики [42, с.155]:

- країни-лідери інноваційного розвитку (Швеція, Швейцарія, Фінляндія, Данія, Японія, Німеччина);
- країни, що мають стійкий інноваційний розвиток (США, Великобританія, Ісландія, Франція, Нідерланди, Бельгія, Австрія, Ірландія);
- країни, що наздоганяють за рівнем інноваційного розвитку (Словенія, Чехія, Литва, Португалія, Польща, Латвія, Греція, Болгарія);
- країни-аутсайтери (Естонія, Іспанія, Італія, Мальта, Угорщина, Хорватія та Словаччина).

На жаль, мусимо констатувати, що Україна не потрапила до жодної із цієї групи країн. У рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020» Україна посіла 45-е місце, отримавши 36,3 бали і покращивши показник 2019 року на дві позиції. Більше того, наша країна посіла друге місце серед країн з доходами, нижчими від середнього. Загалом, індекс України за всіма показниками становить 36,3 бали зі 100 можливих (рис. 2.6).

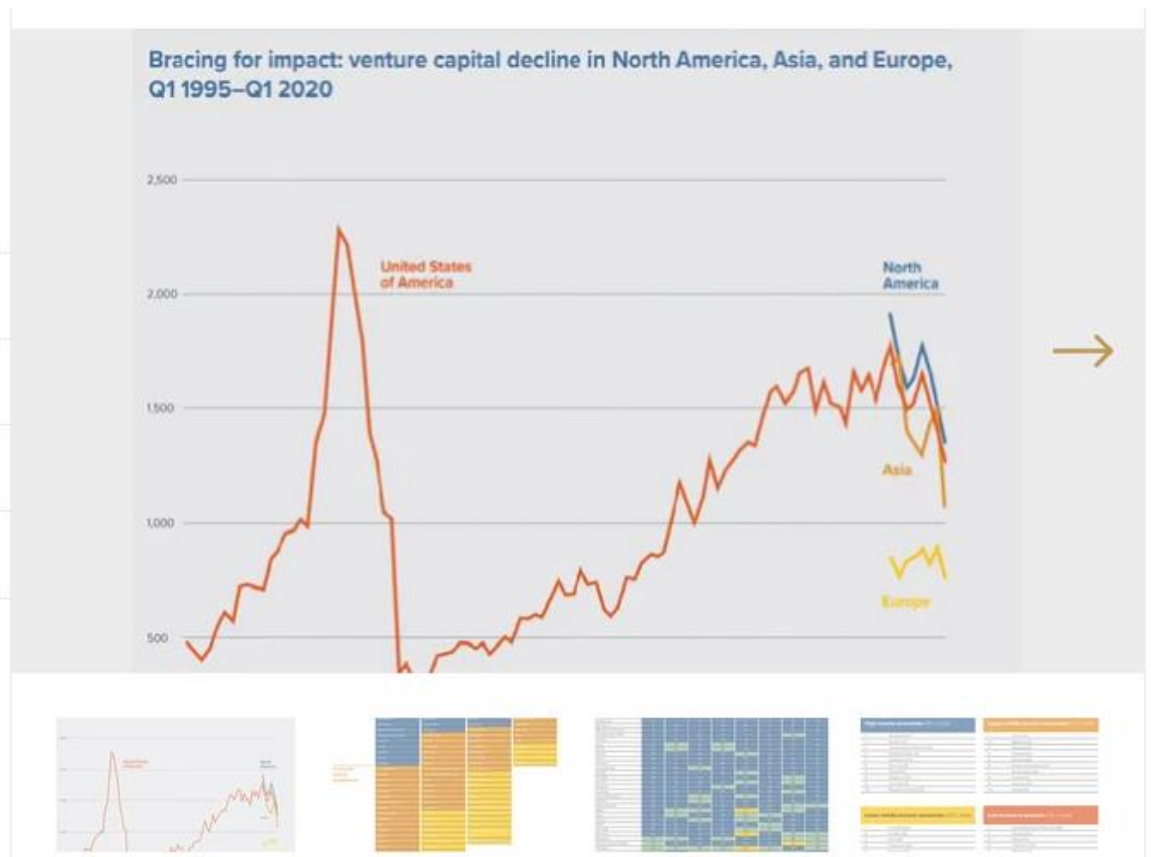

Рис. 2.6. - Місце України у «Глобальному інноваційному рейтингу 2020» за окремими показниками [39]

За показником «формування знань» Україна перебуває на 39-му місці, з розвитку вищої освіти – на 32-му, за легкістю здобуття кредитів – на 34-му, за показниками онлайн-креативності – 39-е місце, дослідження та розвиток – 44-те, торгівля, конкуренція та масштаби ринку – 45-те.

Щодо регуляторного середовища, інформаційних та комунікаційних технологій, держінститутів, то тут Україна посіла 76-те, 82-те та 93-те місця

відповідно. В інфраструктурі Україна посіла 94-е місце, у креативних товарах та послугах – 95-те, а в екологічній стійкості – 99-те.

Поряд з Україною в рейтингу знаходяться такі країни, як В'єтнам (42 місце), Греція (23), Таїланд (44), Румунія (46), Росія (47) та Індія (48).

У топ-10 увійшли: Швейцарія, що посіла перше місце, Швеція, США, Великобританія, Нідерланди, Данія, Фінляндія, Сінгапур, Німеччина та Південна Корея.

Проведений аналіз уможлиблює висновок про те, що інноваційна політика України має стати основою перспективної економічної політики та найважливішим інструментом реалізації інвестиційного спрямування держави на майбутні роки. Це сприятиме форсуванню нових й креативних ідей, які матимуть вирішальне значення для забезпечення економічного зростання країни, відновлення інфраструктури та можуть бути конкурентоспроможними на світовому рівні.

2.2. Ключові тренди розвитку інноваційної політики країн

Аналіз специфіки інноваційної політики країн, уможлиблює виділення основних трендів її розвитку (табл. 2.6). Розглянемо виділені тренди інноваційної політики країн більш детально.

Згідно з останніми дослідженнями [37; 39], найбільша інноваційна активність спостерігається у високотехнологічних галузях (29,4%); на середньотехнологічні підприємства високого рівня припадає 15,7% інвестицій у інновації; на середньотехнологічні низького рівня – 10,4% витрат. Екологічні інновації набувають все більшої актуальності. Одна з базових потреб суспільства – здоров'я та безпека – диктує створення сприятливих умов для життєдіяльності технологій. Біотехнології, екологічна хімія т

а матеріали, технології енергозбереження та енергоефективності, інновації в галузі управління відходами (технології та створення інфраструктури як для промислових відходів, так і для побутових), управління природними ресурсами та ін.

Таблиця 2.6- Тренди розвитку інноваційної політики країн [39; 14]

Тенденція	Специфіка	Країни
Оптимізація структури національної інноваційної системи	Оптимізація державної системи управління та планування інновацій	Японія, Норвегія, Індія, Чілі
	Оптимізація державного фінансування науки та інноваційної сфери	США, Франція, Великобританія, Данія, Норвегія, Швеція
	Розвиток фундаментальних досліджень	Великобританія, Швеція, Словенія
Стимулювання інноваційної кооперації бізнесу та науки всередині країни	Стимулювання симетричного зближення дослідницьких організацій та корпорацій	США, Фінляндія
	Великі державні вкладення у науку та інноваційну сферу та залучення приватного капіталу	Ізраїль, Фінляндія
	Стимулювання інноваційної активності приватного сектору із залученням іноземних капіталів	Великобританія, Ірландія, Китай, Південна Корея, Малайзія, Індія, Ізраїль
	Стимулювання інноваційної ініціативи наукового сектору	Німеччина, Японія, Нова Зеландія, Данія
Інтеграція в міжнародні інноваційні мережі	Комплексна інтеграція	Фінляндія, Ізраїль
	Технологічна спеціалізація	Сінгапур, Тайвань, Індія
Налагодження внутрішніх інноваційних мереж	Створення особливих умов створення зв'язків в інноваційній сфері	США, Норвегія, Ірландія
	Стимулювання ініціативи регіонів	Франція, Німеччина, Фінляндія
Формування національної інноваційної системи	Реструктуризація держсектору науки	Болгарія, Польща, Литва
	Ініціювання інтеграції науки та освіти	Латвія, Естонія, Чехія
	Залучення малого та середнього бізнесу в інноваційну сферу	Румунія, Чехія, Словаччина, Латвія, Чилі
	Визначення пріоритетних експортних напрямів у галузі високих технологій	Чехія, Румунія, Чилі, Туреччина

Тренд щодо використання електричних транспортних засобів – один з перспективних інноваційних напрямів, який тісно пов'язаний з поліпшенням екологічної ситуації країн. Електричні транспортні засоби стають більш технологічними та дешевшими порівняно з транспортними засобами на бензинових двигунах.

З перспективних напрямів інноваційної політики країн відносимо ІТ-сферу, зокрема розвиток таких сервісів як голосовий пошук, хмарні дані, штучного інтелекту. В Україні ІТ-сфера входить до трійки найважливіших секторів економіки, яка формує близько 3% ВВП країни. Головні експортери українського ІТ-продукту – аутсорсингові компанії, які розробляють програмне забезпечення для замовників зі США та Європи. За даними ресурсу DOU, в 50 найбільших компаніях-розробниках в Україні працює майже 40 000 технічних фахівців. Щорічно в Україні видають 2 629 патентів у цій сфері. Однак більшість із них стосується зв'язку, а не розробки софту. Зокрема, п'ятірку ключових технологій, над якими працюють українці, очолюють комунікації (400 патентів), бездротові технології (261 патент), передавання даних (195 патентів), графічні об'єкти (191 патент) та обробка відео (184 патенти). У таблиці 2.7 представлені успішні кампанії у контексті інноваційної політики України.

Окрім того, українські міста увійшли в рейтинг Smart Location of the Future: аналітична служба прямих іноземних інвестицій fDI Intelligence вважає їх одними із кращих для інвестицій із позицій аналізу «витрати-ефективність» [37]. Саме Київ та Львів відрізняються привабливими тарифами на оренду висококласних офісних і виробничих приміщень, низькою вартістю проживання в хороших готелях у центральних районах, хорошим рівнем корпоративних податків і податків взагалі, цікавими показниками вартості відкриття бізнесу, реєстрації власності й підключення до електроживлення, а також доступною кваліфікованою робочою силою. Проте, незважаючи на певні зрушення у інноваційній політиці України, все ще спостерігаємо ситуацію, що працюють лише окремі елементи НІС, цикли інноваційного процесу слабко ув'язані один з одним і не стиковані, тому віддача від інноваційної діяльності залишається низькою.

Таблиця 2.7 -Успішні кампанії у контексті інноваційної політики України[20]

№ з/п	Назва компанії	Інновації	Галузі	Локалізація підприємства
1	Астарта – вертикально інтегрований холдинг у сфері сільськогосподарського виробництва	корпоративна інформаційно-аналітична платформа управління аграрним бізнесом; використання hardware - дронів, ДОТ-ів (датчики обліку палива), GPS-трекінг технологій та ін.	Рослинництво, тваринництво, виробництво цукру, переробка сої	Полтавська, Вінницька, Хмельницька області
2	Богдан Моторс	екологічна модернізація Луцького автоскладального заводу, розробка броневих автомобілів «Барс» на Черкаському автоскладальному заводі	Автомобілебудування	Черкаси, Луцьк та ін.
3	«Vodafone Україна»	сервіс електронного цифрового підпису на базі технології Mobile ID, загальнонаціональний проект Vodafone Smart City	телекомунікації	всеукраїнська мережа
4	ДТЕК ВІЕ – операційна компанія в структурі ДТЕК для розвитку проектів в «зеленій» енергетиці	перша в Україні діджитальна підстанція на Приморській ВЕС, мегамишасштабна АСУТП на Нікопільській СЕС, система моніторингу стану турбін на Ботієвській ВЕС	«зелена» енергетика	Запорізька, Херсонська, Дніпропетровська області
5	«Кліар Енерджі»	будівництво та експлуатація біогеоплоелектростанцій, біогазових установок, сонячних і вітрових електростанцій	«зелена» енергетика	Корюковська ТЕС та інші об'єкти в 10 областях України
6	«Октава Кіберзахист»	створення Центру управління кібербезпекою	ІТ-послуги	м.Київ
7	Укрлендфармінг – найбільший український агропромисловий холдинг за об'ємом земельного банку і виробництва яєць	виробництво яєчного порошку, «мармурової яловичини» та ін.	харчова промисловість, рослинництво, тваринництво,	всеукраїнська мережа агропромислових активів

Провідні країни світу (США, Великобританія, Німеччина, Китай) спрямовують інноваційну політику країни у напрямі створення сучасних технологій у сфері збору даних, блокчейн-технології, автоматизації у

соціальних мережах (наприклад, створення чат-ботів для просування товарів та послуг) тощо.

Також виразної є тенденція підтримки досліджень у сфері штучного інтелекту (AI), що забезпечує широке поширення застосування ботів (програмних додатків, що запускають автоматизовані завдання) у різних сферах. До прикладу, соціальний бот – це тип робота, який контролює обліковий запис у соціальних мережах. Соціальний бот здатний взяти на себе функції реального користувача та підтримувати активність акаунтів у соціальних мережах. Успішність соціального робота залежить від його здатності переконувати користувачів соціальних мереж у тому, що дії виконуються реальною людиною. Значущість соціальних роботів сьогодні є вже переконливою, так як соціальні медіа все частіше використовуються організаціями як бізнес-інструмент для взаємодії з поточними та потенційними клієнтами. Соціальні боти використовуються для виконання простих завдань, таких як підтвердження замовлень електронної комерції або повідомлення клієнта про те, що вантаж знаходиться на шляху. Наприклад, боти Facebook Messenger та WhatsApp тепер обробляють понад 60 мільярдів повідомлень на день [37].

Актуальною на часі тенденцією інноваційної політики країн є віртуальна реальність (VR) – «блакитний океан» для створення нових ринків та продуктів. Стартапи VR працюють у різноманітних бізнес-сценаріях, включаючи електронну комерцію, ігри, соціальні програми, навчання та освіта, охорона здоров'я, онлайн-середовище тощо. Очікується, що наступні кілька років розвиток VR-середовища прогресуватиме стрімкими темпами та інтегруватиметься у доповнену реальність [37]. Доповнена реальність – те, що ми отримуємо, коли фізичні та цифрові світи зливаються в один досвід. Типовими прикладами є Microsoft HoloLens та Google Glass. Дана область, зрозуміло, буде також швидко зростати, оскільки можливість інновацій не обмежена: пошук інформації, дослідження даних та візуалізація, інтелектуальна та контекстна анотація об'єкта, динамічне відображення

фізичного світу, промислові додатки – це лише деякі приклади додатків, які дозволяють нам зрозуміти наш світ.

Блокчейн – цю інновацію у сфері зберігання та відстеження даних не можна залишити поза увагою, аналізуючи провідні тенденції інноваційної політики країн. На сьогодні це одна з найбільш дискусійних технологій, яка приховує у своєму розвитку багато можливостей, які здатні найближчими роками кардинально змінити систему прийняття рішень у різних сферах економіки.

Аналіз спеціальної літератури показує, що існує три основні моделі інноваційної політики країн. Перша модель – інноваційного лідерства та самодостатності – передбачає реалізацію державою великих інноваційних проектів із використанням власних ресурсів, а також самостійне використання результатів інноваційних досліджень без розкриття їх широкому загалу. При правильному підході ця модель дає країні безумовні переваги перед конкурентами і забезпечує лідируючі позиції за даними інноваційними напрямками. США є яскравим прикладом країни, яка наслідуює зазначену модель [13].

Друга модель – поширення (дифузії) інновацій – притаманна більшості країн Європейського Союзу. Її суть віддзеркалюють прийняті у 1983 р. «Критерії Райзенхубера» (названі так на ім'я бувшого Міністра з науки ФРН), зокрема:

- великі витрати, невіддільні для однієї країни;
- здійснення проекту створює здоровий економічний ефект на багатосторонній основі, який впливає на різні сектори економіки у багатьох регіонах;
- позитивний вплив на створення єдиного ринку ЄС, що сприяє соціальному та економічному об'єднанню членів спільноти;
- сприяння координуванню політики у науковій галузі та у сфері технологій між країнами ЄС;

- стимулювання мобільності та зростання комунікативності науково-технічних кадрів у рамках ЄС.

Перераховані критерії показують, що одним із ключових завдань інноваційної політики країн ЄС є прагнення перетворити результати наукових досліджень та інноваційних проектів на надбання всіх країн-членів ЄС (незалежно від участі у фінансуванні) та максимізувати соціальний ефект, у т. ч. для новоприйнятих держав Європейського Союзу. Крім цього в інноваційній моделі ЄС безумовно видно керівну роль держави, яка створює стратегію інноваційного розвитку та здійснює її за рахунок прямих та непрямих ініціатив [10]. Однак слід зазначити, що поки що виразної інноваційної інтеграції в рамках ЄС не відбулося. Це пояснюється досить жорсткою конкуренцією між провідними європейськими країнами в галузі передових технологій та «нового знання», тому ділитися такою інформацією навіть із партнерами по Євросоюзу ніхто не прагне. Більше того, оскільки регулювання в галузі інноваційної діяльності відноситься до виключної компетенції національних урядів, активність ЄС проявляється переважно в режимі відкритої координації, який передбачає, в основному, прийняття нормативних актів рекомендаційного, але не обов'язкового характеру [17].

Провідні європейські країни упроваджують інноваційну політику з дотриманням норм першої та третьої (комбінованої) моделей – поєднання експорту інноваційної продукції у досить закритому режимі самих інноваційних досліджень у країні. Найбільш яскравим представником комбінованої моделі є Японія [14].

У дослідженні І. Підоречевої зазначається, що «для всіх моделей інноваційної політики, які показали свою ефективність, характерна тісна взаємодія у промислової, соціальної та інноваційної (науково-технічної) політики держави» [11]. Більше того, у багатьох розвинутих країнах інноваційну політику складно виділити із загальноекономічної політики. Наприклад, у Швеції інноваційна політика є складовою промислової, екологічної та регіональної політики. Л. Пуховська, досліджуючи досвід

Швеції, наголошує, що важливою умовою переходу на інноваційний тип розвитку є підвищення статусу інноваційної політики [13]. У Швеції Рада з інноваційної політики має більш високе становище, ніж секторні Міністерства освіти, науки і культури чи промисловості, зайнятості та комунікацій. Останні є ключовими для здійснення промислової політики, НДДКР та інновацій. Це є прикладом визнання зростаючої ролі новацій, що дозволяє досягти нової якості інноваційної політики. Вона втрачає галузевий (секторний) характер і стає інтеграційною політикою, що пов'язує в одне ціле різні сфери народного господарства (науку, освіту та виробництво), сприяючи таким чином економічному зростанню та вдосконаленню його якості, переходу до нового етапу економічного розвитку.

У Франції у багатьох урядових документах інноваційна політика розглядається як складова промислової політики. Г. Нрд зазначає, що у 2004 р. президент Ж. Ширак оголосив активізацію промислової політики найважливішим державним пріоритетом [10]. Головна мета цієї політики – виведення Франції на передові позиції у світі у нових високотехнологічних галузях ХХІ століття. Основні інструменти реалізації цієї політики – мобілізація промислового та науково-технологічного потенціалу країни, стимулювання процесу нововведень (від створення до реалізації) як на національному, так і регіональному рівнях. Велика увага при цьому приділяється розвитку різних форм партнерства між приватними та державними структурами, особливо взаємодії між сферами науки, освіти та бізнесу. Найважливішими засадами нової промислової стратегії держави стають: курс на розвиток широкомасштабного інноваційного процесу та стимулювання взаємодії основних учасників цього процесу (підприємств, наукових лабораторій, вищої школи). Для вирішення цього подвійного завдання в країні створюються спеціальні регіональні кластери, так звані полюси конкурентоспроможності, які стають ключовим інструментом нової промислової, інноваційної та регіональної політики Франції.

Необхідність координації (узгодження) промислової, інноваційної, соціальної та регіональної політик також можна продемонструвати на прикладі наднаціонального фінансування регіонів країн ЄС через структурні фонди ЄС у 2014-2020 роках: Європейський фонд регіонального розвитку; Європейський соціальний фонд та фонд згуртування. Ці фонди у 2014-2020 роках отримали 325 мільярдів євро на розвиток інноваційної політики країн [39].

Діяльність Європейського фонду регіонального розвитку зосереджується на 4 основних пріоритетах: інноваціях та дослідженнях, розвитку цифрових технологій, підтримці малих та середніх підприємств та низьковуглецевій економіці (економіці з низьким викидом у довкілля парникових газів). Отож, лише три з чотирьох пріоритетів цього фонду, належать безпосередньо до завдань інноваційної політики, а підтримка малих та середніх підприємств – це предмет уваги промислової політики.

Пріоритетом Фонду згуртування є розвиток трансєвропейських транспортних мереж та проектів екологічної спрямованості в галузі енергетики, енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та транспорту (його використовують лише в державах, де ВВП на душу населення менше 90 % середнього по Євросоюзу). Усі ці пріоритети є предметом промислової політики країн, за винятком проектів енергоефективності, які належать до сфери впливу інноваційної політики.

У період 2014-2020 рр. діяльність Європейського соціального фонду була зосереджена на чотирьох тематичних цілях: сприяння зайнятості та підтримка мобільності робочої сили; сприяння соціальній інтеграції та боротьба з бідністю; інвестування в освіту, набуття навичок та навчання протягом усього життя; підвищення інституційного потенціалу та ефективності публічної адміністрації. З цих цілей лише дві – «інвестування в освіту» та «набуття навичок та навчання протягом усього життя» поряд із соціальною політикою одночасно є предметом інноваційної політики.

Отже, аналіз ключових тенденцій інноваційної політики країн виявив декілька основних сфер інтересу держав:

- створення економічних, правових та організаційних умов для інноваційної діяльності, у тому числі державна охорона прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, створеної у процесі здійснення інноваційної діяльності;

- розробка стратегій інноваційного розвитку, у тому числі кластерних стратегій (в умовах участі представників держави та регіональних урядів, науки та бізнесу), програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності бізнесу;

- забезпечення координації цілей та завдань інноваційної політики з іншими цілями та завданнями промислової, регіональної та соціальної політик;

- сприяння розвитку науки, у тому числі прикладної, та підготовці наукових та інженерних кадрів;

- підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції вітчизняних товаровиробників на основі створення та розповсюдження базисних та покращувальних інновацій заснованих на новому знанні, а також, у разі потреби – на використанні старого знання;

- організація системи інформаційної підтримки інноваційної сфери;

- сприяння активізації інноваційної діяльності, розвитку ринкових відносин та підприємництва в інноваційній сфері;

- сприяння розширенню взаємодії економічних суб'єктів при здійсненні інноваційної діяльності: держава виступає у ролі посередника у сфері організації ефективної взаємодії різних галузей науки, стимулює кооперацію в галузі НДДКР промислових корпорацій та університетів;

- сприяння розвитку необхідної інноваційної інфраструктури;

- активізація міжнародного співробітництва в інноваційній діяльності, у тому числі сприяння у створенні систем, які забезпечують запозичення

інновацій, створенню спільних з іноземними партнерами інноваційних підприємств;

- сприяння приватному сектору у створенні систем, що забезпечують адаптацію та постійне вдосконалення запозичених виробничих технологій та виробів, що випускаються;

- сприятливого інвестиційного клімату при здійсненні інноваційної діяльності;

- активне використання прямих форм (механізмів) інноваційної політики;

- створення повноважної системи непрямих форм (координація та регулювання) інноваційної політики;

- за допомогою застосування прямих та непрямих форм інноваційної політики сприяння формуванню регіональних, міжрегіональних та міждержавних інноваційних кластерів;

- здійснення заходів щодо підтримки вітчизняної інноваційної продукції на міжнародному ринку та розвитку експортного потенціалу.

2.3. Обґрунтування пріоритетних напрямів інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції

Відповідно до «Нового інноваційного порядку денного Європи» (A New European Innovation Agenda, далі – Порядок денний) [23], до 2030 року Європейський Союз планує вийти на траєкторію сталого інноваційного розвитку та повноцінне забезпечення своєї продовольчої, енергетичної та сировинної безпеки. Досягненню заявлених цілей мають сприяти «глибокі» технології, підтримка талантів у науково-технічній сфері та зміцнення регіонального співробітництва у сфері інновацій.

«Новий інноваційний порядок денний Європи» – це план підвищення конкурентоспроможності Євросоюзу, зниження до 2030 р. його залежності від імпорту та сировини та ключових технологій (у тому числі у сфері

напівпровідників) та забезпечення провідної ролі ЄС у deep-tech інноваціях («глибокі» технології). Це принципово нові технологічні рішення інноваційних компаній, у тому числі стартапів, що розробляються з метою пошуку відповідей на глобальні виклики та потребують довгострокових наукових досліджень та суттєвих обсягів інвестицій. До областей deep-tech найчастіше відносять: нові матеріали, передові виробничі технології, біотехнології, блокчейн, робототехніку, фотоніку, мікроелектроніку та квантові обчислення, науки про життя, хімію, космос, зелену енергетику та сільське господарство.

Порядок денний передбачає комплекс законодавчих та фінансових заходів, які в перспективі дозволять країнам ЄС наростити матеріально-технічну базу та зміцнити зв'язки між учасниками європейської інноваційної екосистеми за п'ятьма напрямками (рис. 2.3).

	Оптимізація умов фінансування інноваційних проєктів
	Забезпечення транскордонних інновацій (їх вихід за межі окремих держав)
	Розвиток регіональних інноваційних екосистем
	Залучення та утримання талантів у Європі
	Промування єдиних для країн ЄС стандартів інноваційної політики

Рис. 2.3. - Основні напрямки реалізації «Нового інноваційного порядку денного Європи» [23]

Розглянемо ці заходи детальніше. 1. Оптимізація умов фінансування інноваційних проєктів передбачає активне залучення приватного капіталу в deep-tech проєкти талановитих інноваторів-початківців та поліпшення для них умов доступу до фінансових ресурсів. Їхніми головними розпорядниками визначені Європейська інноваційна рада (European Innovation Council, EIC) та однойменні Акселератор (EIC Accelerator) та Фонд (EIC Fund). Проривні високотехнологічні проєкти суб'єктів малого та середнього бізнесу та

стартапи, відібрані в рамках EIC Accelerator за участю експертів Європейського інвестиційного банку (European Investment Bank), отримуватимуть від Фонду фінансову підтримку у формі грантів або пайового фінансування, забезпеченого засобами приватних інвесторів. Загальний бюджет Фонду на реалізацію deep-tech проєктів до 2027 року становить 10 млрд євро; а приватних інвестицій за той же період передбачається залучити від 30 до 50 млрд євро. Очікується, що підтримані за такою схемою «глибокі» технології, будуть мати попит і за межами ЄС, що призведе до збільшення надходження інвестицій в інноваційну сферу Європи [24].

Ще більший бюджет (372 млрд євро на 2021-2027 рр.) виділено на програму InvestEU у рамках якої планується підтримувати успішні проєкти суб'єктів малого та середнього бізнесу, які виходять на IPO; реалізовувати програми венчурних фондів, орієнтовані на пізні стадії інноваційного циклу (scale-up venture capital) та сформовані із засобів пенсійних фондів та страхових компаній. У іншій програмі «Дії зі збільшення ризикового капіталу в Європі» (European Scale-up Action for Risk Capital, ESCALAR) з бюджетом 1.2 млрд. євро до 2027 р. також закладено інструменти підтримки інноваційного бізнесу.

Як відомо, ESCALAR – механізм венчурного фінансування суб'єктів малого та середнього бізнесу та стартапів у Європі для масштабування їх високотехнологічних бізнесів. Цей механізм сприятиме зміцненню економічного та технологічного суверенітету країн ЄС через пайове фінансування інноваційних проєктів із використанням коштів Європейського інвестиційного фонду та венчурних фондів ЄС.

До загальних заходів можна віднести надання суб'єктам малого та середнього бізнесу доступу до пільгових кредитів, уніфікацію та гармонізацію правових режимів у сфері інновацій, спрощення процедур виходу на IPO інноваційних компаній Європи.

2. Забезпечення транскордонності інновацій. «Рамкову програму підтримки досліджень, розробок та інновацій, що фінансуються за кошти

держав ЄС» у 2023 р. планується оновити, зокрема у напрямі покращення умов створення та діяльності експериментальних майданчиків для талановитих підприємців – регуляторних пісочниць, випробувальних стендів та живих лабораторій [38].

Регуляторна пісочниця (regulatory sandbox) – це спрощений правовий режим (з мінімальною кількістю норм і правил) для підприємців-початківців на певній території та в обмежений період часу з метою тестування інноваційних ідей та продуктів. Такий режим набув широкої популярності на фінтех-ринку.

Випробувальний стенд (testbed) – платформа для відкритого та відтворюваного (багаторазово повторюваного) тестування інноваційних розробок та моделювання умов, необхідних для їх випробувань.

Жива лабораторія (living lab) – проєкт чи об'єкт науково-дослідної інфраструктури, що діє в умовах, наближених до реальних, які передбачають систематичне залучення потенційних користувачів та отримання від них зворотного зв'язку для покращення результатів роботи.

Отож, розробка загальної законодавчої бази та практичних підходів дозволить забезпечити універсальність та транскордонність використання цих інструментів.

3. Розвиток регіональних інноваційних екосистем. Чекає на оновлення також Рамкова програма ЄС з наукових досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (Horizon Europe), зокрема один з її ключових розділів «Інноваційна Європа» [29]. Загальна логіка модернізації програми передбачає певне згладжування загальноєвропейського інноваційного ландшафту за допомогою підтримки діючих та запуску нових міжрегіональних ініціатив. Це дозволить збалансувати інноваційний розвиток регіонів та країн ЄС, у тому числі з невисокими показниками у цій сфері. Наприклад, формат регіональних інноваційних долин допоможе країнам та регіонам «зблизитися» для реалізації спільних дослідницьких проєктів та розробок. Регіональні інноваційні долини (Connected Regional Innovation Valleys) – це умовні території ЄС, що

поєднують інноваційні проєкти кількох регіонів (країн) з метою реалізації пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку ЄС за рахунок поєднання галузевих спеціалізацій та ресурсного потенціалу окремих регіонів.

На масштабування стартапів у галузі deep-tech інновацій спрямована програма EIC ScaleUp 100 [36]. У той же час тематичні платформи розумної спеціалізації (S3 Thematic Platforms), які також фінансуються у рамках «Інноваційної Європи», орієнтовані на підтримку стратегічних партнерств регіонів ЄС за встановленими пріоритетами [35].

Важливий напрям «Нового інноваційного порядку денного Європи» – сталий розвиток та самозабезпеченість за рахунок загальної кооперації країн ЄС, – передбачений планом REPowerEU [34]. З одного боку, це прискорення переходу до «зеленої» енергетики (через швидке розгортання проєктів у галузі сонячних та вітрових джерел енергії у поєднанні з розвитком водневої енергетики), з іншого – підвищення внутрішньої стійкості енергетичної системи ЄС (за рахунок зниження її залежності від зовнішніх поставок).

Тематичні платформи розумної спеціалізації (The Thematic Smart Specialisation Platform, S3 Thematic Platforms) – це реалізована з 2015 р. ініціатива Єврокомісії з розвитку взаємодії регіонів через консолідацію їх фінансових та інших ресурсів, а також спільну розробку інноваційної продукції для забезпечення довгострокового зростання. Спочатку включала три пріоритетні напрямки (платформи): агропродовольство (Agri-Food Platform), енергетику (Energy Platform) та виробничі технології (Industrial Modernisation Platform); 2022 р. до них додали також «синю» економіку (Blue Economy). «Синя» економіка – діяльність із відтворення ресурсів Світового океану. Передбачається, що їхнє збалансоване використання сприяє не тільки збереженню його екосистеми, але й стійкому економічному зростанню, створенню нових робочих місць, поліпшенню умов життя.

4. Залучення та утримання талантів у Європі.. Порядок денний включає серію заходів, націлених на пошук, формування та утримання талантів у межах країн ЄС. Серед них, наприклад, програми підвищення академічної

мобільності всередині єврозони та залучення висококваліфікованих спеціалістів з інших регіонів; розвитку STEM-навичок та підприємницьких компетенцій у суб'єктів малого та середнього бізнесу та команд стартапів; підтримки окремих категорій талантів (наприклад, жінок – технологічних підприємниць).

Зокрема. За напрямом IV конкурсу Erasmus+ 2023 близько 80 млрд. євро (у період до 2027 р.) планується направити на стимулювання міжнародного академічного співробітництва університетів в рамках «Ініціативи європейських університетів» (European Universities Initiative). Вже до 2024 р. передбачається сформувати близько 20 стратегічних альянсів європейських університетів, які надаватимуть студентам, які вибрали спільну освітню програму, можливість навчатися у кількох закладах вищої освіти країн ЄС. Ще один підтримуючий створення deep-tech інновацій коопераційний проєкт Erasmus+ – «Альянси для інновацій» (Alliances for Innovation), який націлений на розвиток співпраці університетів, коледжів, дослідницьких організацій з реальним сектором, у тому числі з метою приведення освітніх програм до більшої відповідності потреб ринку.

Європа посилює свої позиції у глобальних перегонах за «таланти» і, відповідно до Порядку денного та нової Директиви ЄС, активно залучатиме таланти в тому числі з інших регіонів світу. Продовжують дію масштабні ініціативи щодо створення в ЄС сприятливого середовища для талантів, розвитку єдиного deep-tech ринку (наприклад, «Європейський дослідницький простір» (European Research Area), «Європейський освітній простір» (European Education Area). Перша платформа, запущена ще у 2000 р. з метою підвищення мобільності вчених, досі є затребуваним інструментом формування зв'язків між університетами та іншими учасниками інноваційного процесу. Друга, задумана для взаємодії під час освітньої діяльності всіх зацікавлених сторін, спрямована на усунення бар'єрів та створення рівних можливостей навчання для різних категорій громадян Європи.

Для жінок – технологічних підприємниць передбачені цільові проєкти «Жінки у кіберпросторі» (Women4Cyber) та «Лідерство жінок» (Women Leadership). На пошуки талантів серед іноземців орієнтована платформа Єврокомісії «Навички та таланти» (Skills and Talent), яка пропонує висококваліфікованим кадрам з-за кордону полегшені умови в'їзду (спрощені вимоги для ІКТ-фахівців, надання стартап-віз співробітникам інноваційних компаній).

5. Просування єдиних для країн ЄС стандартів інноваційної політики. Базовою умовою реалізації зазначених у Порядку денному ініціатив повинні стати єдині на всій території ЄС стандарти інноваційної діяльності. Для цього буде підготовлено концепцію розвитку «глибоких» технологій, що включає основні поняття та визначення, пов'язані зі стартапами, інноваціями та їх масштабуванням. На основі документа будуть розроблені показники оцінки результативності діючих та моделювання нових інноваційних екосистем. Подальша інноваційна активність країн - членів ЄС підтримуватиметься в рамках програми Horizon Europe, а Європейська інноваційна рада продовжуватиме координувати національні та регіональні програми.

Отже, «Новий інноваційний порядок денний Європи» задає дещо іншу, ніж раніше, проєкцію політики ЄС у сфері інновацій. Наскрізно у всіх його розділах проходить ідея масштабної підтримки інновацій deep-tech, пов'язаних з проєктами технологічних стартапів, малого та середнього бізнесу. З одного боку, зберігається наступність інструментів такої підтримки, з іншого – збільшуються масштаби програм із залучення талантів. Для цього створюються сприятливі стандартизовані умови для взаємодії різних акторів, які проживають у країнах, що розрізняються за рівнем інноваційного розвитку, та регіонах ЄС.

Точкова реалізація регіональних програм та проєктів поступається місцем наднаціональному принципу інноваційної політики. Остання має сприяти підвищенню незалежності ЄС від зовнішніх ресурсів (матеріально-технічних,

кадрових та інших). Звідси видно широкий пул ініціатив щодо забезпечення технологічної та енергетичної незалежності Європи.

Підходи, зазначені у Порядку денному Європейського Союзу, перегукуються з викликами науково-технологічного розвитку, актуальними і для України. У цьому контексті, Л. Федулова окреслює проблеми інноваційного розвитку України та надає пропозиції щодо посилення ролі інноваційного чинника у забезпеченні економічного зростання країни [15, с. 45] (рис. 2.4)

Проблема 1.	Інтелектуальна власність й до цього часу не стала ключовим мотиватором діяльності інноваторів, що суттєво впливає на генерування новітніх знань та їх упровадження в економіку у вигляді нових технологій.
Проблема 2.	Неурегульованість процесу трансферу технологій за кордон
Проблема 3.	Інноваційний розвиток корпоративного сектору економіки не сприймається вітчизняною статистикою та не враховується експертним середовищем при розробці державних стратегічних документів, що офіційно знижує статус інноваційності економіки.
Проблема 4.	Стартапи як сучасна форма інноваційного підприємництва в переважній більшості не працює на користь економіки України.

Рис. 2.4. - Проблеми інноваційного розвитку України

Л. Федулова зазначає, що ключовою проблемою досліджуваної теми є відсутність правильного розуміння на всіх рівнях державної влади важливості і ролі інноваційного фактора в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни. З цих позицій, необхідні «докорінні зміни в практиці державного макрорегулювання усієї інноваційно-технологічної сфери. Це можливо за умови розробки системи управління науково-технологічним потенціалом, який б в повній мірі враховував особливості управління фундаментальними дослідженнями і прикладними розробками та фінансування науки у розрізі джерел та галузей» [15, с. 48].

У цьому контексті, І. Яцкевич визначає мету державної інноваційної політики, цілі, напрями й зміст інвестиційної стратегії у повоєнний період [22]. Авторка зазначає, що інноваційний розвиток України у повоєнний період, сприятиме форсуванню нових і креативних ідей, які матимуть вирішальне

значення для забезпечення економічного зростання країни, відновлення інфраструктури та бути конкурентоспроможними на світовому рівні. Головною метою державної політики у післявоєнний період з розвитку інноваційної діяльності є формування економічних умов для виведення на ринок конкурентоспроможної інноваційної продукції на користь реалізації стратегічних державних пріоритетів, з урахуванням специфіки розвитку регіонів та з перспективою впровадження реалізації їх на світовому рівні.

Ми погоджуємося з думкою автора, що вибір пріоритетів інноваційного розвитку – перше і найважливіше завдання для України на сучасному етапі розвитку. Існують різні методи формування пріоритетів, включаючи засідання закритих експертних груп (рад з науки та ін.), відкриті консультації із зацікавленими сторонами та різні форми стратегічного планування. У більшості країн ЄС набув поширення партисипативний підхід, що передбачає залучення провідних експертів, чиновників, представників приватного сектору, вищої освіти та державних дослідницьких інститутів. Складність та міждисциплінарний характер інноваційної політики вимагають, щоб її реалізація була чіткою та заздалегідь спланованою, а координація, моніторинг та оцінювання забезпечувалися головною організацією. Різні актори часто формулюють свої стратегії без чіткої прив'язки до загальної лінії, що призводить до фрагментації інноваційної політики.

Аналіз практики формування пріоритетів інноваційної політики України дозволяє зробити висновок про її неефективність. Український досвід відрізняється від практик інших держав за низкою параметрів [22]:

1) характер процесу встановлення пріоритетів: у низці європейських країн він найчастіше передбачає залучення широкого кола акторів – представників різних зацікавлених сторін у розробці стратегій. Як правило, залучаються експерти з наукової спільноти, промисловості та інституцій розвитку;

2) рівень ієрархії, на якому встановлюються пріоритети. В Україні вони затверджуються переважно під час парламентських процедур, тоді як в інших

державих визначаються спеціалізованими агентствами, відповідальними за фінансування ІР, які визначають пріоритети більш ефективно;

3) імплементаційні механізми інноваційної політики: Україна вклала значні зусилля у процес законодавчого затвердження та парламентського схвалення пріоритетів, але інструментарій їхнього втілення у життя, так само як і ресурсне забезпечення виявилися неефективними. У ряді країн процес організований набагато ефективніше: пріоритети встановлюються відповідальними органами та здійснюються з виділенням необхідних фінансових коштів. Окрім того, створюється система експертної оцінки їх реалізації (наприклад, програм ІР), що сприяє підвищенню ефективності останніх.

Проведений аналіз спеціальної літератури [16-22] виявив, що в інноваційній політиці України основний акцент зроблено на тематичні (фізична та хімічна біологія, сільськогосподарські технології) чи цільові (mission-based) пріоритети (наприклад, енергобезпека та модернізація машинобудування). Значно менше уваги приділяється функціональним пріоритетам (пов'язаним із фінансуванням ІР, податковим пільгам тощо). У європейських країнах акценти інноваційної політики, навпаки, змістилися у бік функціональних пріоритетів, хоча тематичні та цільові завдання також не залишаються осторонь.

Загалом, інструменти постановки пріоритетів, які використовувалися в Україні останні 20 років, зазнали значного розвитку (особливо в галузі форсайт-досліджень) та багато в чому схожі до тих, які застосовуються в Європі. Проте набагато менше інформації є щодо механізмів моніторингу та експертизи.

Україна має в своєму розпорядженні великі методологічні знання, які успішно застосовуються для встановлення пріоритетів, водночас відсутній механізм, який пов'язує цей процес з їх реалізацією. Існуючий механізм є досить нескоординованим, як наслідок, — неадекватно враховувалися

економічні виклики, а акцент ставився на збереження авторитетних наукових та технологічних структур.

Інноваційна системи України функціонує у своєрідному замкненому колі: обсяг виробництва в економіці незрівнянно низький порівняно з масштабами науково-інженерного сектора. Таким чином, дослідження та розробки, які здійснюються, головним чином, за рахунок прямих грантів, сьогодні значною мірою недофінансовуються, у результаті чого виявляються малоефективними. Отже, після 30 років незалежності Україна, все ще переживає потрясіння та нездатна повністю капіталізувати солідний освітній, науковий та промисловий потенціал.

На думку Л. Пронь, можливість розробки та реалізації дієвої стратегії інноваційного розвитку в Україні з'явиться ще нескоро. Наукові структури багато років відчують дефіцит фінансування та практично не здатні залучати нові кадри, що зумовлено поганими умовами праці та низькою репутацією науки. Нестача фахівців ускладнюється впливом талановитих вчених середнього віку – найпродуктивнішої частини дослідників [12]. Подібна ситуація вже призвела до звуження тематичного охоплення наукової діяльності і неухильно знижує можливості країни виконувати дослідження світового рівня в майбутньому. Тому, необхідна подальша реорганізація сектору ІР та його інтеграції з технологічною сферою, що, з одного боку, дозволить заощадити кошти, а з іншого – компенсувати неефективність нинішніх кадрів. В результаті обмежені інноваційні ресурси будуть сконцентровані на лімітованій кількості продуктивних проєктів.

Формування такої стратегії призведе до радикального зрушення інноваційного розвитку України, наближаючи її до європейської моделі. Необхідною передумовою для цього є розробка узгодженої всіма сторонами Порядку денного розвитку інноваційної політики України, що дозволить ефективно приймати рішення і координувати процес. Вирішення такого серйозного завдання неможливе без відповідного механізму встановлення пріоритетів інноваційної політики та їх реалізації.

Для створення дієвої Програми, необхідно провести стратегічний аналіз перспектив інноваційної політики України, результати якого представлено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8-Стратегічний аналіз перспектив інноваційної політики України

Досягнення			
Створено національні та регіональні конкурси для підтримки зростаючого стартап-руху та формування платформ для обміну знаннями та розробки продуктів. Для стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності створено кілька державних фондів.			
Напрями вдосконалення	Рекомендація	Терміни	Відповідальні
Низький рівень доступу до фінансування перешкоджає розвитку інноваційній політиці	Стимулювання інвестицій у розробку інновацій шляхом активного просування пільгового фінансування для інноваційних проєктів	середньо тривала перспектива	КМУ
	Розширення можливостей прямого фінансування розробки інновацій		
Обмежений потенціал бізнес-інкубаторів перешкоджає розвитку стартапів та інноваційних підприємств	Вивчення та поширення досвіду кількох діючих бізнес-інкубаторів	середньо тривала перспектива	КМУ, Національна Академія наук України
	Проведення системного дослідження міжнародної практики підтримки інновацій		
	Створення системи моніторингу та оцінки дії інноваційних інкубаторів		
Потенціал використання державних науково-дослідних установ для інкубації інноваційних проєктів не достатній і не відповідає потребам ринку	Використання потенціалу державних науково-дослідних установ для інкубації ідей та розробки промислових прототипів, що відповідають потребам ринку, формування необхідних структур стимулів та підтримка створення ринку знань	середньо тривала перспектива	Національна Академія наук України
	Вдосконалення ресурсної бази регіональних науково-дослідних інститутів		

Стратегічний аналіз перспектив інноваційної політики України виявив, що у нашій країні не достатньо використовується можливість створення бізнес-інкубаторів для розвитку інновацій. На основі проведених досліджень ми пропонуємо пріоритетним напрямом інноваційної політики країн світу та

України визначити інвестування у створення платформ, які дозволять молодим компаніям розробляти та апробувати інноваційні ідеї. Аналіз досвіду європейських країн показує, що конкурси бізнес-планів чи стартапів, національні та регіональні конкурси лише зміцнюють інноваційний розвиток країн. Тому пропонуємо, упровадити у практику роботи органів державної влади щорічні огляди (фестивалі, конкурси тощо) інновацій, які сприятимуть посиленню зв'язків між інвесторами та місцевими підприємцями.

Зазначимо, що робота на рівні державного управління у цьому напрямі вже розпочата: у 2019 році Уряд запустив спеціальну національну програму – Український національний фонд стартапів [21], яка підтримує інноваційні проєкти у стратегічних галузях. На початку 2020 року вісім проєктів отримали гранти для стартапів, шість з них – на стартовому етапі розвитку та два – на передстартовому етапі. У табл. 2.9. представлено аналіз фондів, які підтримують розвиток інновацій в Україні.

Аналіз даних табл. 2.9. показує, що ринок вітчизняних фондів, які підтримують створення та розвиток інновацій в Україні є недостатнім. Переважно, це фонди ЄС, діяльність яких спрямована на розвиток та створення інновацій. Вважаємо, що недостатнє фінансування державою інноваційних проєктів створює перешкоди до розвитку інноваційної політики країни загалом.

За даними Українського національного фонду стартапів, інфраструктура підтримки інноваційних проєктів в нашій країні охоплює 67 зареєстрованих бізнес-інкубаторів [21]. Проте, лише 24 із них орієнтовані саме на інновації, решта – на удосконалення існуючих. Основною проблемою для нових інноваційних проєктів є їхня висока залежність від грантового фінансування, що обмежує сферу їх діяльності, а відсутність активного моніторингу та оцінки – сприяє зниженню ефективності.

Таблиця 2.9-Фонди, що розвиток інновацій в Україні [21]

Джерело коштів	Засновник	Основна мета	Виділені кошти	Рік установи
Програма «Горизонт 2020»	ЄС	Забезпечення фінансування наукових досліджень та інновацій у рамках багатонаціонального співробітництва та індивідуальних проєктів	83,4 млрд доларів США	2014
Фонд підтримки винаходів	Державне фінансово-кредитна установа інновацій	Стимулювання створення та використання винаходів (корисних моделей) та промислових зразків	4,3 млн. доларів США; розмір гранту: 21 000 - 85 600 доларів США	2018
Національний фонд досліджень	Кабінет Міністрів	Підтримка фундаментальних та прикладних досліджень у вигляді грантів	11,1 млн доларів США	2018
Національний фонд стартапів	Кабінет Міністрів	Посилення інноваційного розвитку за допомогою комерціалізації результатів наукових досліджень	17,1 млн. доларів США; розмір гранту: 25 000 - 30 000 доларів США	2019
Western NIS Enterprise Fund	Агентство Сполучених Штатів по міжнародному розвитку	Посилення просування експорту та місцевого економічного розвитку	34 млн доларів США (Програма спадщини)	2015

Досвід США показує, що для розвитку стартапів їм пропонується потужна фінансова підтримка з різних джерел, як державних, так і не державних. Тому, пропонуємо до Порядку денного розвитку інноваційної політики України додати компонент підтримки та розвитку бізнес-інкубаторів як альтернативних інституцій, які забезпечуватимуть комплексну підтримку високотехнологічних стартапів за допомогою послуг інкубації та акселерації, включаючи фінансування та коучинг. Приватний сектор також вносить активний внесок у підтримку технологічних підприємств, надаючи послуги акселерації та інноваційні простори для роботи в лабораторіях, спільної роботи та прототипування. Яскравим прикладом ефективності бизнес-

інкубаторів є інноваційний парк UNIT.City [22] – це простір співпраці винахідників та підприємців, у якому вони органічно взаємодіють між собою, створюючи простір для швидкого зростання та партнерства за принципом “win-win”. Частиною екосистеми UNIT є також перевірені інструменти міжнародного нетворкінгу та посилення бізнесу, серед яких грантові та менторські програми, зокрема від Amazon та університету Берклі. Вважаємо, що поширення подібних практики у різних регіонах України, сприятиме прискоренню розвитку інноваційної політики країни.

ВИСНОВКИ

У роботі представлені результати теоретичного аналізу проблеми визначення ключових трендів інноваційної політики країн. Відповідно до поставленої мети, виконано усі завдання і сформовано відповідні висновки:

1. Розкрито сутність інноваційної політики країн, методів та напрямів її реалізації. Встановлено, що інноваційна політика країн – це уся сукупність інструментів, форм, методів та напрямків цілеспрямованого впливу на елементи ринкової структури з метою прискорення розробок та випуску нових видів продукції, впровадження нових технологій. Інноваційна політика спрямована на прискорене промислове освоєння вітчизняних та зарубіжних науково-технічних та технологічних досягнень світового рівня, відтворення природних ресурсів. Основною метою інноваційної політики країн є підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки.

У сучасних умовах господарювання сформувалися три головні типи моделей науково інноваційного розвитку країн: 1) країни з високим інноваційним коефіцієнтом (США, Великобританія, Франція), 2) країни, орієнтовані на поширення нововведень шляхом створення сприятливого науково-технічного середовища (Німеччина, Швеція, Швейцарія), 3) країни, що стимулюють інноваційним шляхом розвиток інноваційної структури, яка забезпечить сприйнятливість досягнень світового науково-технічного процесу (Японія, Південна Корея). Окрім того, виявлено, що лише п'ять держав (США, Росія, Китай, Франція та Індія) мають можливість створювати і впроваджувати інновації практично в усіх напрямках інноваційної діяльності, які у світовій практиці визначені пріоритетними.

Окреслені країни застосовують систему ефективних методів реалізації інноваційної політики, зокрема прямі (цільові та адміністративні) та непрямі (податкові пільги та знижки, кредитні привілеї тощо).

2. Виділено ключові тренди розвитку інноваційної політики країн: 1) зміщення акцентів лідерства у розвитку інноваційної політики з європейських країн на країни Азії та північної Америки; 2) конвергенція країн (країни з нижчими показниками ростуть швидше, ніж з вищими, що зменшує інноваційний розрив між ними); 3) визнання на урядовому рівні інноваційної політики життєво важливим фактором економічного розвитку, проведення широкої урядової кампанії з проблем нововведень, активізація діалогу між науковим співтовариством, промисловістю і громадськістю; 4) створення нових адміністративних структур, заснованих на системному характері інновацій (зміна функцій міністерств або створення нових); 5) використання новітніх механізмів прогнозування і визначення пріоритетів інноваційної політики країн.

3. Проаналізовано основні показники інноваційної політики країн світу та України. Встановлено, що у топ-10 країн із перспективної інноваційною політикою увійшли: Швейцарія, Швеція, США, Великобританія, Нідерланди, Данія, Фінляндія, Сінгапур, Німеччина та Південна Корея.

Україна у цьому рейтингу посідає 45-е місце (індекс країни за всіма показниками становить 36,3 бали зі 100 можливих), причому за показником «формування знань» перебуває на 39-му місці, з розвитку вищої освіти – на 32-му, за легкістю здобуття кредитів – на 34-му, за показниками онлайн-креативності – 39-е місце, дослідження та розвиток – 44-те, торгівля, конкуренція та масштаби ринку – 45-те.

Проведений аналіз уможливорює висновок по те, що інноваційна політика України має стати основою перспективної економічної політики та найважливішим інструментом реалізації інвестиційного спрямування держави на майбутні роки.

4. Обґрунтовано пріоритетні напрями інноваційної політики країн світу та України в контексті процесів євроінтеграції, а саме: оптимізація умов фінансування інноваційних проєктів; забезпечення транскордонних інновацій (їх вихід за межі окремих держав), розвиток регіональних інноваційних

екосистем, залучення та утримання талантів у Європі, просування єдиних для країн ЄС стандартів інноваційної політики.

У країнах Європейського Союзу пріоритетним напрямом інноваційної політики є розвиток інновацій deep-tech, пов'язаних з проєктами технологічних стартапів, малого та середнього бізнесу та залучення талантів. Для цього створюються сприятливі стандартизовані умови для взаємодії різних акторів, які проживають у країнах, що розрізняються за рівнем інноваційного розвитку, та регіонах ЄС.

Доведено, що Україна має значний потенціал у розвитку інноваційної політики, проте для цього потрібно вирішити ряд проблем: 1) недостатня роль інтелектуальної власності при розробці інноваційних проєктів; 2) неурегульованість процесу трансферу технологій за кордон; 3) інноваційний розвиток корпоративного сектору економіки не сприймається вітчизняною статистикою та не враховується експертним середовищем при розробці державних стратегічних документів, що офіційно знижує статус інноваційності економіки; 4) практична відсутність перспективних стартапів, націлених на розвиток економіки України.

Стратегічний аналіз перспектив інноваційної політики України виявив недостатнє використання можливостей створення бізнес-інкубаторів для розвитку інновацій. Тому запропоновано створити дієву систему поширення практики підтримки молодих підприємців та розвитку стартапів. Це може включати в себе доступ до фінансування, менторства, навчальних ресурсів та приміщень.

Також важливою складовою посилення інноваційної політики України є збільшення фінансування на створення інновацій та підтримку стартапів. У цьому контексті досвід бізнес-інкубаторів та можливість співпраці з інвесторами, грантами або залученням кредитів є досить перспективним. У бізнес інкубатора є відповідні програми та послуги для розвитку молодих компаній.

Вирішенню означених проблем допомагатиме створення сприятливого інноваційного клімату, вибір пріоритетів інноваційного розвитку країни, реорганізація сектору інноваційних технологій та його інтеграції з технологічною сферою. Упровадження даних напрямів розвитку інноваційної політики України наблизить її до європейської моделі. Необхідною передумовою для цього є розробка узгодженої всіма сторонами Порядку денного розвитку інноваційної політики України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про інноваційну діяльність". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4015> (дата звернення: квітень, 2023)
2. Барна М. Ю. Управлінські механізми державної інноваційної політики в умовах міграційної кризи та посилення соціо-еколого-економічних ризиків // *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 4. С. 39-44.
3. Войтко С. В., Гавриш О. А., Згуровський О.М. Якість державного регулювання, ефективність роботи уряду чи план Маршалла на шляху країн до Індустрії-4.0. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2018. № 15. С. 3-12.
4. Дерій Ж. В. Стратегія удосконалення інноваційно-інвестиційної державної політики щодо розвитку аграрного виробництва в Україні // *Український журнал прикладної економіки*. 2017. Т. 2, № 4. С. 6-16.
5. Економічна енциклопедія: в 3-х томах. К. Видавничий центр «Академія», 2000. Том 1. 864 с.
6. Корогодова О. О. Вплив інноваційних транснаціональних структур на країни, що розвиваються, в умовах індустрії 4.0. *Підприємництво та інновації*. 2018. № 6. С. 125-129.
7. Куцай Н. С. Державна політика як інструмент інноваційного розвитку // *Економічні науки. Серія : Регіональна економіка*. 2022. Вип. 19. С. 163-173.
8. Михайлова Л. І. Інноваційний менеджмент: [навч. посіб.] К.: Центр навчальної літератури, 2007. 248 с.

9. Мустяца В. М. Формування регіональної інноваційної // *Таврійський науковий вісник*. 2015. Вип. 91. С. 277-284.
10. Норд Г. Л., Нетудихата К. Л. Національна інноваційна система як основа економічного зростання країни. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. Вип. 46. С. 79-89.
11. Підоричева І. Ю. Огляд ландшафту інструментів інноваційної політики ЄС: висновки для України// *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2. С. 96-107.
12. Пронь Л. М. Сучасні проблеми реалізації інвестиційно-інноваційної політики регіонального розвитку в Україні// *Соціально-гуманітарний вісник*. 2022. Вип. 40. С. 21-25.
13. Пуховська Л. Професійна освіта та інновації: досвід країн Європейського Союзу. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2017. № 14. С. 124-132.
14. Сіденко С. В. Пріоритети й чинники інноваційної політики: досвід окремих країн Східної Азії і стратегічні імперативи для післявоєнної відбудови України // *Економіка України*. 2022. № 11. С. 47-75.
15. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток України: проблеми та парадокси // *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 44. С. 42-49.
16. Ципліцька О. О. Стратегічні напрями державної політики відновлення та реструктуризації промисловості на інноваційній основі // *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія : економіка, управління, безпека, технології*. 2022. Т. 1, № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbiasemst_2022_1_2_4 (дата звернення: квітень, 2023)
17. Шимановська–Діанич Л. М. Стратегічні орієнтири в плануванні діяльності інноваційно активного підприємства в умовах удосконалення податкової політики, інвестиційних ризиків та управління змінами в знаннєвій економіці// *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1. С. 117-124.

18. Офіційна сторінка інноваційного парку UNIT.City. URL: <https://unit.city/>(дата звернення: травень, 2023)
19. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» 2020 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publnauka_u.htm (дата звернення: квітень, 2023)
20. Топ-20 самых инновационных компаний Украины. URL: https://www.dsnews.ua/vlast_deneg/top-20-samyh-innovatsionnyh-kompaniy-ukrainy-30112018230000 (дата звернення: квітень, 2023)
21. Український національний фонд стартапів. URL: <https://saveuastartups.com/>(дата звернення: травень, 2023)
22. Яцкевич І. (2022). Інноваційна політика України у післявоєнний період. Економіка та суспільство, (39). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1392> (дата звернення: квітень, 2023)
23. A New European Innovation Agenda. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/new-european-innovation-agenda_en (дата звернення: березень, 2023)
24. A Vision and Roadmap for Impact. URL: https://eic.ec.europa.eu/system/files/2021-03/ec_rtd_eic-vision-roadmap-impact.pdf (дата звернення: березень, 2023)
25. Bruno Lanvin. The World's Most Innovative Countries. URL: <https://knowledge.insead.edu/entrepreneurship/the-worlds-mostinnovative-countries-2021-17401> (дата звернення: березень, 2023)
26. Ensuring EU legislation supports innovation. URL: https://ec.europa.eu/info/researchand-innovation/law-andregulations/innovation-friendlylegislation_en (дата звернення: березень, 2023)
27. Global No.1 Business Data Platform. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: березень, 2023).

28. Governance of Innovation Systems. Vol. I. Synthesis Report. Paris, OECD, 2005.
29. Horizon Europe. URL: https://www.consultech.de/en/grant-deadlines/eu-grants/?gclid=CjwKCAjwxr2iBhBJEiwAdXECw3P38cMbvbrfCaAyXIg1v7IFv0FaWVfuvZv5hjZe-s5Zge5qtBd_VBoCeeYQAvD_BwE (дата звернення: березень, 2023)
30. Iman Ghosh. Ranked: The Most Innovative Economies in the World. URL: <https://www.visualcapitalist.com/world-most-innovative-economies> (дата звернення: березень, 2023)
31. Innovation index – Country rankings. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/gii_index (дата звернення: березень, 2023)
32. Kylliäinen J. Open innovation challenges – How to overcome the most common ones? URL: <https://www.viima.com/blog/openinnovation-challenges> (дата звернення: березень, 2023)
33. MEPs support the European «Blue Card» proposal for highly-skilled immigrants. Сайт Європарламента: <http://www.europarl.europa.eu/news/public> (дата звернення: березень, 2023)
34. REPowerEU: План стрімкого зниження залежності від російського викопного палива і швидкого просування «зеленого переходу» URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/IP_22_3131 (дата звернення: березень, 2023)
35. S3 Thematic Platforms. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-thematic-platforms> (дата звернення: березень 2023)
36. ScaleUp 100. URL: https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/business-acceleration-services/eic-scale-100_en (дата звернення: березень, 2023)
37. Smart Locations of the Future 2019/20 Winners. URL: <https://www.fdiintelligence.com/Locations/Singapore-tops-fDi-s-Smart-Locations-of-the-Future-2019-20-ranking> (дата звернення: березень, 2023)

38. State aid: Commission invites interested parties to provide comments on proposed revision of State aid Framework for research, development and innovation. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1605 (дата звернення: березень, 2023)
39. The Global Innovation Index 2020. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf (дата звернення: березень, 2023)
40. Governance of Public research/Towards Better Practice. Paris, OECD, 2003.
41. OECD Science, Technology and Industry Outlook: 2008. Paris, OECD, 2008.
42. Science, Technology and Innovation in Europe. Eurostat, 2008.
43. Fagerberg, J. Innovation policy: Rationales, lessons and challenges. Journal of Economic Surveys, 2017. 31(2), 497-512.
44. Magro, Edurne; Wilson, James R. Policy-mix evaluation: Governance challenges from new place-based innovation policies. Research policy, 2019, 48.10: 103612.
45. Boekholt, Patries. The evolution of innovation paradigms and their influence on research, technological development and innovation policy instruments. In: The theory and practice of innovation policy. Edward Elgar Publishing, 2010.
46. Bergek, Anna, et al. Functionality of innovation systems as a rationale for and guide to innovation policy. In: The theory and practice of innovation policy. Edward Elgar Publishing, 2010.
47. Flanagan, Kieron; uyarra, Elvira. Four dangers in innovation policy studies—and how to avoid them. Industry and Innovation, 2016, 23.2: 177-188.
48. Mccann, Philip; Ortega-Argilés, Raquel. Modern regional innovation policy. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 2013, 6.2: 187-216.
49. Flanagan, Kieron; uyarra, Elvira; laranja, Manuel. Reconceptualising the ‘policy mix’ for innovation. Research policy, 2011, 40.5: 702-713.
50. Main Science and Technology Indicators. Volume 2008/1. Paris, OECD, 2008.

ДОДАТКИ

Додаток А

Узагальнена оцінка національних інноваційних систем країн світу

Країна	Позиція	Оцінка
Австрія	Висока	Зайнятість у середньо- та високотехнологічному виробництві; інноваційний бізнес у промисловості та сфері послуг; додана вартість у середньо- та високотехнологічному виробництві Всі інші параметри НІС за винятком державного фінансування винаходів та розробок у підприємницькому секторі Інноваційно-активна виробнича система
	Слабка	
	Профіль НІС	
Бельгія	Висока	Частка малого бізнесу у дослідженнях та розробках; зайнятість у середньо- та високотехнологічному виробництві та високотехнологічному секторі послуг; привабливість для прямих іноземних інвестицій; державне фінансування досліджень та розробок підприємницького сектору; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок в університетах та інших вищих навчальних закладах, а також венчурного капіталу Витрати на інновації; підготовку наукових кадрів і випускників вузів з технічних і природничих спеціальностей; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок у державних наукових організаціях; охопит населення безперервною освітою; частка інноваційних підприємств у промисловості та послугах, результати виробництва, створення доданої вартості та високих технологій НІС з розвиненими міжнародними зв'язками та приватним фінансуванням, але слабкими економічними результатами
	Слабка	
	Профіль НІС	
Греція	Висока	Підготовка випускників вузів з технічних та природничих спеціальностей; істотний внесок високих технологій у ВВП Усі інші показники НІС Низькоефективна НІС з сильною системою підготовки фахівців з природничих, нонаукових та технічних спеціальностей
	Слабка	
	Профіль НІС	
Ірландія	Висока	Зайнятість у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості та сфері послуг; приплив прямих іноземних інвестицій; підготовка фахівців з природничих та технічних спеціальностей; частка інноваційно-активних підприємств у промисловості та сфері послуг; продуктивність праці та створення додаткової вартості
	Слабка	

	Профіль НІС	Патенти; витрати підприємницького сектору на дослідження та розробки; публікації; фундаментальні дослідження; частка науки в державних розходах; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок в університетах; вища освіта; охоплення безперервною освітою; інвестиції у знання Сильна НІС у частині підприємницького сектору з добрими економічними результатами, але слабкою науковою системою
Нідерланди	Висока	Патенти; зайнятість із високотехнологічним сектором послуг; приплив прямих іноземних інвестицій; публікації; витрати підприємницького сектору на дослідження та розробки в секторі вищої освіти; венчурний капітал
	Слабка	Зайнятість у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості; підготовка випускників вузів за природничо-технічними спеціальностями, наукових кадрів вищої кваліфікації (з науковим ступенем); фундаментальні використання; частка науки у державних витратах; вища освіта; коопераційні зв'язки серед інноваційно-активних підприємств; продуктивність праці
	Профіль НІС	НІС, основу якої складають великі компанії та корпорації, з сильно розвиненою системою приватного фінансування інновацій.
Нова Зеландія	Висока	Публікації; фундаментальні дослідження; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок у державних наукових організаціях; вища освіта; частка інноваційно-активних підприємств у промисловості та сфері послуг
	Слабка	Патенти; витрати підприємницького сектору на дослідження та розробки; пряме державне фінансування досліджень і розробок у підприємницькому секторі; частка науки у видатках державного бюджету; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок у секторі вищої освіти; венчурний капітал; продуктивність праці; додана вартість, створена в середньо- та високотехнологічних секторах щодо ВВП
	Профіль НІС	НІС, основу якої складають інноваційно-активні компанії, але з сильно варіюючими показниками вкладень у розвиток наукового та інноваційного потенціалу
Норвегія	Висока	Частка МСП у дослідженнях та розробках; зайнятість у середньо- та високотехнологічних секторах сфери послуг; пряме державне фінансування досліджень та розробок; підготовка наукових кадрів найвищої кваліфікації; публікації; частка науки у видатках державного бюджету; коопераційні зв'язки інноваційно-активних підприємств; вища освіта; продуктивність праці (за рахунок нафтової ренти)

	Слабка	Витрати на інновації; патенти; зайнятість у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості; приплив прямих інвестицій; витрати на дослідження та розробки у підприємницькому секторі; випуск студентів вузів з природничо-наукових та технічних спеціальностей; фундаментальні дослідження; частка інноваційно-активних фірм у промисловості та сфері послуг; створення доданої вартості та зайнятість у середньо- та високотехнологічних секторах відносно ВВП
	Профіль НІС	НІС, орієнтована на державний сектор і сферу послуг, з гарною результативністю, але недостатньою участю підприємницького сектору (підприємств, фірм, корпорацій)
Фінляндія	Висока	За всіма показниками НІС, крім групи "Загальні показники".
	Слабка	Приплив прямих іноземних інвестицій; частка інноваційно-активних підприємств у промисловості та сфері послуг
	Профіль НІС	Сильна НІС із парадоксом низької інноваційної активності підприємств
Швейцарія	Висока	Витрати на інновації; патенти; зайнятість у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості та сфері послуг; пряме державне фінансування винаходів та розробок у підприємницькому секторі; вища освіта; охоплення населення безперервною освітою.
	Слабка	Фундаментальні дослідження; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок у секторі вищої освіти.
	Профіль НІС	НІС, заснована на високому ступені участі держави в інвестуванні у знання та на високій активності підприємницького сектору.
Швеція	Висока	Витрати на інновації; зайнятість у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості та сфері послуг; витрати підприємницького сектору на дослідження та розробки; пряме державне фінансування досліджень та розробок; підготовка наукових кадрів найвищої кваліфікації; публікації; фундаментальні дослідження; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок у секторі вищої освіти; коопераційні зв'язки інноваційно-активних підприємств; вища освіта; охоплення населення безперервною освітою; інвестиції у знання; венчурний капітал
	Слабка	Частка МСП у дослідженнях та розробках; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок у державних лабораторіях; частка інноваційно-активних

	Профіль НІС	компаній у сфері послуг; продуктивність праці; зайнятість у середньо- та високотехнологічних секторах щодо ВВП НІС із сильною системою знань, високим ресурсним забезпеченням (високими показниками на «вході»), але більш слабкою результативністю
Південна Корея	Висока Слабка Профіль НІС	Висока частка досліджень та розробок у ВВП, а також витрат підприємницького сектору на дослідження та розробки; частка науки у видатках державного бюджету; вища освіта; висока частка управлінців із інженерною підготовкою; виробничі технології Університетська наука та фундаментальні дослідження; венчурний капітал; частка МСП у дослідженнях та розробках; приплив прямих іноземних інвестицій Результативна НІС з регіональною складовою, що зміцнюється, але з недостатнім використанням потенціалу випускників вузів з технічних спеціальностей
Японія	Висока Слабка Профіль НІС	Патенти; зайнятість у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості; розходи підприємницького сектору на дослідження та розробки; частка науки в розходах державного бюджету; вища освіта; охоплення населення безперервною освітою; інвестиції у знання; венчурний капітал Частка МСП у дослідженнях та розробках; зайнятість у сфері послуг; приплив прямих іноземних інвестицій; пряме державне фінансування досліджень та розробок; підготовка наукових кадрів із науковим ступенем; публікації; фінансування підприємницьким сектором досліджень та розробок в університетах; частка коопераційних зв'язків інноваційно-активних компаній; створення додаткової вартості у середньо- та високотехнологічних секторах щодо ВВП; зайнятість у середньо- та високотехнологічних секторах щодо ВВП Сильна індустріальна НІС з високим ступенем інвестицій у знання, але слабкими загальними економічними характеристиками

Имя пользователя:
Міжнародної економіки Черницька Тетяна

ID проверки:
1015472410

Дата проверки:
06.06.2023 23:42:57 EEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
06.06.2023 23:44:33 EEST

ID пользователя:
100005722

Название файла: КБР_ Мартинюк А

Количество страниц: 61 Количество слов: 12768 Количество символов: 103982 Размер файла: 1.40 MB ID файла: 1015130749

22.9% Совпадения

Наибольшее совпадение: 3.63% с Интернет-источником (<https://economic-bulletin.com/index.php/journal/issue/download>)

20.3% Источники из Интернета 333 Страница 63

12.3% Источники из Библиотеки 446 Страница 68

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников